

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Odpovědnost prezidenta České republiky

Michal Doležal

Svéradice

2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Michal DOLEŽAL**
Osobní číslo: **R19B0020P**
Studijní program: **B6804 Právní specializace**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Téma práce: **Odpovědnost prezidenta České republiky**
Zadávající katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Zásady pro vypracování

Úvod
2. Postavení a pravomoci prezidenta
3. Systematika odpovědnosti prezidenta republiky
4. Ústavní žaloba
5. Historické příklady odpovědnosti prezidenta
Závěr

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- VNENK, Vladislav. Systematika odpovědnosti prezidenta České republiky a prezidentá Slovenské republiky. *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, 2018, č. 2/1018.
- KLÍMA, Karel a kol.. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.
- KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.
- WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-822-8.
- FILIP, Jan. K ústavní odpovědnosti v ČR a odpovědnost hlavy státu zejména za velezradu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2010. č. 1, s 21.-39.
- KUDRNA, Jan. Odpovědnost za akty prezidenta republiky. In: *Správní právo*, č. 7 – 8/2013, s. 385-405
- GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8
- KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.**
Fakulta právnická

Datum zadání bakalářské práce: **29. listopadu 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2024**

_____
JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

_____
Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 8. února 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Odpovědnost prezidenta České republiky“ zpracoval sám. Veškeré prameny a informace, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

Ve Svěradicích dne 31. března 202 .....

Michal Doležal

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval JUDr. Vladislavu Vnenkovi, Ph.D. za jeho odborné vedení mé bakalářské práce, za konstruktivní připomínky, rady ohledně osnovy a literatury a za jeho čas.

Obsah

ÚVOD	1
1. Postavení a pravomoci prezidenta	2
1.1. Postavení prezidenta v České republice	2
1.2. Volba prezidenta.....	3
1.3. Předchozí prezidentské volby.....	4
1.4. Nekontrasignované pravomoci.....	5
1.4.1. Jmenování a odvolávání předsedy vlády a její členy, přijímání demisí a pověřování vlády	6
1.4.2. Svolávání zasedání poslanecké sněmovny	6
1.4.3. Rozpouštění poslanecké sněmovny	6
1.4.4. Jmenování soudců Ústavního soudu	7
1.4.5. Jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu.....	8
1.4.6. Odpuštění a zmírnění trestů, zahlazení odsouzení	9
1.4.7. Podepisování zákonů a právo veta	9
1.4.8. Jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu ..	11
1.4.9. Jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.....	11
1.5. Kontrasignované pravomoci prezidenta republiky.....	11
1.5.1. Zastupování státu navenek	12
1.5.2. Sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv	13
2. Systematika odpovědnosti prezidenta republiky.....	13
2.1. Odpovědnost prezidenta republiky dle mezinárodního práva	14
2.2. Odpovědnost prezidenta republiky dle vnitrostátního práva.....	15
2.2.1. Ústavněprávní odpovědnost prezidenta republiky	15
2.2.2. Ústavněpolitická odpovědnost prezidenta republiky	15
2.2.3. Trestněprávní odpovědnost prezidenta republiky	15
2.2.4. Politická odpovědnost prezidenta republiky	16
2.2.5. Morální odpovědnost prezidenta republiky.....	17
3. Ústavní žaloba.....	17
3.1. Vývoj Ústavy od roku 1968	17
3.2. Přípravy na rozpuštění federace	19
3.3. Pojem ústavní žaloba proti prezidentu republiky.....	20
3.4. Ústavní delikt velezrada	21
3.5. Ústavní delikt hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku	22
3.6. Řízení o ústavní žalobě.....	23
4. Historické příklady odpovědnosti prezidenta republiky.....	25

4.1. Slobodan Miločević	25
4.1.1. Proces	25
4.2. Viktor Janukovyč	27
4.2.1. Proces	27
4.2.2. Důvody obvinění	28
Holdomor	28
Ruština jako úřední jazyk	29
Zprávy o korupci a klientelismu	30
Obvinění z manipulace s hlasování	31
4.2.3. Následky	31
Euromajdan	31
Odvolání z prezidentské funkce a exil	32
ZÁVĚR	34
SUMMARY	36
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	37
Literatura knižní	37
Literatura časopisecká	38
Diplomové práce	38
Internetové zdroje	38

ÚVOD

Hlava státu je běžný orgán ve všech státech. Forma hlavy státu je prezident pro republiky nebo monarch pro monarchii. Mimo tyto dvě formy existují i kolektivní hlava státu, kde funkci vykonávají alespoň tři lidé, díky čemuž je možné rozhodovat hlasováním.

Hlava státu není jen státní orgán, ale patří i mezi symboly státu, s čímž přichází i velká mimoprávní zodpovědnost. V naší historii je toto tvrzení potvrzeno mnoho negativními příklady, když se obětí atentánu stala hlava státu i přes to, že hlavním motivem atentátníka byl nesouhlas nebo nenávisť k státu jakožto celku a ne nenávisť ke hlavě státu.¹

Cílem této práce je objasnit postavení prezidenta jakožto funkci, která je definována a upravena Ústavou ČR, a odpovědnost, která z této funkce vyplývá. Prezident republiky je funkce, která s sebou přináší mnoho zodpovědností. Jedná se o funkci, kterou jeden člověk reprezentuje miliony dalších.

Demokratický stát funguje na principu brz a protivah, proto zde musí být i nějaké brzdy a protiváhy proti hlavě státu. Těmito regulačními prostředky se bude zabývat moje práce na téma odpovědnost prezidenta republiky. Předpokladem pro vznik odpovědnosti je nějaké pravidlo chování, ať už psané nebo nepsané. Soubor pravidel chování, které upravují prezidentovo jednání a vytváří povinnosti a případné sankce se nachází v Ústavě ČR. Nepsanými pravidly chování mohou být morální zásady nebo etiketa.

Nejdříve budu psát o postavení prezidenta v demokratickém státu a jeho pravomoci. Tato kapitola je důležitá zejména z toho důvodu, že se zabývá již zmiňovanými psanými pravidly chování prezidenta, ze kterých může vzniknout odpovědnost.

V druhé kapitole popíši druhy odpovědnosti, které se zásadně týkají prezidenta republiky a také popíši spojitost mezi odpovědností a zmiňovanou funkcí. Odpovědnost prezidenta republiky je složité téma, které je velmi málo právně upravené.

Dále objasním jeden z druhů regulace prezidenta republiky ústavní žalobu. Ústavní žaloba je jediným právním procesem, který může sesadit prezidenta z funkce. Tento proces má velkou historii po celém světě, kterou doprovází zajímavé příběhy. V České republice tento proces zatím nebyl úspěšně použit. Rovněž se zmíním o krátké historii Ústavy ČR. Ústavní vývoj České republiky je důležitou součástí k pochopení tohoto procesu.

V poslední kapitole vysvětlím detailně procesy, které mohou vést ke vzniku odpovědnosti prezidenta na příkladech. Budu se zabývat i jejich vlivem na nejenom prezidentský úřad, ale pokusím se popsat tento dopad odpovědnosti v co nejvíce aspektech.

---

¹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

1. Postavení a pravomoci prezidenta

1.1. Postavení prezidenta v České republice

Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky upravuje pojem prezidenta republiky v třetí hlavě, články 54-66. Prezident České republiky je hlavou státu České republiky a vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky.²

Prezident má většinou ceremoniální pravomoci, protože každodenní záležitosti výkonné vlády jsou umístěny na předsedu vlády a protože mnoho prezidentových akcí vyžaduje kontrasignaci předsedy vlády, konečnou odpovědnost za prezidentovo chování leží na vládě. Prezident je však výhradně odpovědný za jmenování předsedy vlády, ministrů kabinetu i členů České národní banky a nominování soudců do Ústavního soudu, kteří podléhají mimo jiné schválení Senátu.

Prezident České republiky má pravomoc jednat samostatně v řadě věcných oblastí. Jednou z nejsilnějších pravomocí úřadu je právo veta, které vrací návrh zákona do parlamentu. Ačkoli veto může být přehlasováno parlamentem absolutní většinou hlasů (přes 50 %) všech poslanců, možnost odmítnout podpis legislativy funguje jako kontrola moci zákonodárního sboru. Jediný druh zákonů, které prezident nemůže vetovat ani schválit, jsou zákony, které by změnilly ústavu.³

Některé pravomoci jsou vyhrazeny prezidentovi, ale lze je vykonávat pouze za omezených okolností. Hlavním z nich je rozpuštění Poslanecké sněmovny. Prezident sice může sněmovnu rozpustit z vlastní moci a vynutit si novou volbu tohoto orgánu do 60 dnů, lze tak učinit pouze za podmínek stanovených ústavou.⁴

Mnohé z pravomocí prezidenta lze vykonávat pouze se souhlasem vlády, což vyjadřuje podpis předsedy vlády. Patří mezi ně všechny záležitosti týkající se zahraničních vztahů a použití armády, jmenování soudců nižších soudů a udělování amnestie. S výjimkou případů, kdy byla Poslanecká sněmovna rozpuštěna z důvodu nesestavení nebo udržení vlády, může prezident vyhlásit volby do Sněmovny a Senátu pouze se souhlasem předsedy vlády. Prezident rovněž sdílí odpovědnost s Poslaneckou sněmovnou za jmenování prezidenta a místopředsedy Nejvyššího kontrolního úřadu, orgánu odpovědného za plnění státního rozpočtu – ačkoli toto jmenování technicky nevyžaduje podpis předsedy vlády.

Podle čl. 54 odst. 3 a čl. 65 odst. 3 Ústavy ČR nemůže být prezident při výkonu funkce odpovědný. K takovému stíhání nemůže dojít ani v době, kdy je prezident v úřadu. Kromě toho čl. 65 odst. 1 brání soudu nebo vazbě za účelem stíhání trestného činu nebo deliktu během výkonu funkce. Jediným možným stíháním pro úřadujícího prezidenta je stíhání za velezradu nebo pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku, které může provést pouze Senát se souhlasem

---

² Ústavní zákon č. 1993 Sb., Ústava České republiky

³ THOMPSON, Wayne C. *Nordic, Central and Southeastern Europe 2008*. Harpers Ferry. West Virginia: Stryker-Post Publications, 2008. ISBN 9780313363061.

⁴ Ústavní zákon č. 1993 Sb., Ústava České republiky

Poslanecké sněmovny a může vést pouze k odvolání z funkce a zákazu později funkci znovu získat.

O řadě povinností českého prezidenta lze říci, že jsou v té či oné míře ceremoniální, zejména proto, že prezident má relativně málo pravomocí nezávislých na vůli předsedy vlády. Dobrým příkladem toho je postavení vrchního velitele armády. Žádná část těchto povinností se nemůže konat jinak než se souhlasem předsedy vlády. Ve věcech války je v každém smyslu pouhou loutkou, protože ústava dává veškerou ústavní pravomoc nad použitím ozbrojených sil parlamentu. Ve skutečnosti jedinou konkrétní věcí, kterou ústava prezidentovi ve vztahu k armádě umožňuje, je jmenovat její generály – ale i to musí být provedeno s podpisem předsedy vlády.⁵

Mnohé z prezidentových ceremoniálních povinností spadají pod ustanovení ústavy, která umožňují výkon pravomocí „nevýslovně definovaných“ v ústavě, ale povolených nižším zákonem. Jinými slovy, parlament má pravomoc povolit prezidentovi jakoukoli odpovědnost, kterou považuje za správnou, aniž by nutně musel měnit ústavu. Takový zákon byl přijat v roce 1994 o udělování státních vyznamenání. Zatímco ústava výslovně umožňuje udělování vyznamenání a udělování medailí prezidentem pouze s podpisem předsedy vlády, parlament v roce 1994 udělil prezidentovi pravomoc tak činit z vlastní pravomoci. Tato konkrétní povinnost je tedy fakticky sdílena mezi parlamentem a prezidentem. Zákon dokonce umožňuje prezidentovi vybrat si někoho, kdo provede samotné předávání.⁶

1.2. Volba prezidenta

Do roku 2012 byl úřad prezidenta obsazen po nepřímé volbě Parlamentem ČR. V únoru 2012 byla Senátem schválena změna na přímou volbu, a poté, co byl související prováděcí zákon přijat také oběma komorami parlamentu, byl schválen prezidentským souhlasem dne 1.8.2012.⁷

Funkční období prezidenta je 5 let. Nově zvolenému prezidentovi započne pětileté funkční období dnem složení oficiálního slibu. Kandidátům musí být nejméně 40 let a nesmějí být již zvoleni dvakrát po sobě. Vzhledem k tomu, že jediným limitem je, že žádná osoba nemůže být zvolena více než dvakrát za sebou, může teoreticky osoba dosáhnout prezidentského úřadu více než dvakrát. Případní kandidáti musí podat buď petici s podpisy 50 000 občanů, nebo je navrhne 20 poslanců či 10 senátorů.

Ústava nepředepisuje konkrétní datum prezidentských voleb, ale stanoví, že volby se konají v období 30 až 60 dnů před koncem volebního období úřadujícího prezidenta, pokud byly vyhlášeny alespoň 90 dnů před zvoleným dnem voleb. V

---

⁵ KOSOVÁ, Denisa. *Pravomoci prezidenta*. 2014. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce JUDr. Zdeňek Koudelka, Ph.D.

⁶ Zákon č. 157/1994 Sb. *Zákon o státních vyznamenáních České republiky*

⁷ *Klaus-signs-implementing-bill-direct-elections-to-be-held-in-2013* [online]. [cit. 2022-03-29].

Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20130129113927/http://czechpresidentialelections.com/2012/08/02/klaus-signs-implementing-bill-direct-elections-to-be-held-in-2013/>

případě úmrtí prezidenta, rezignace nebo odvolání prezidenta lze volbu konat nejdříve 10 dnů po vyhlášení a nejpozději 80 dnů po uvolnění prezidentského křesla. Pokud žádný kandidát nezíská většinu, koná se kolo mezi prvními dvěma kandidáty.

Ústava výslovně počítá i s tím, že nebude zvolen nový prezident. Není-li do konce funkčního období prezidenta zvolen nový prezident nebo uplyne-li 30 dnů po uvolnění mandátu, jsou některé pravomoci svěřeny předsedovi vlády, některé se přesunou na předsedu Poslanecké sněmovny nebo na předsedu Senátu.⁸

První přímé prezidentské volby se v České republice konaly 11.–12. ledna 2013, druhé kolo 25.–26. ledna.

1.3. Předchozí prezidentské volby

Podle čl. 58 současné Ústavy ČR musí kandidáty do funkce navrhnout nejméně 10 poslanců nebo 10 senátorů. Jakmile budou nominováni na místě, může začít hlasování. Každý hlasovací lístek může mít maximálně tři kola. V prvním kole potřebuje vítězný kandidát nadpoloviční většinu jak v Poslanecké sněmovně, tak v Senátu. Vzhledem k 200místné Sněmovně a 81místnému Senátu je k úspěšnému kandidátovi v prvním kole potřeba 101 poslanců a 41 senátorů.⁹

Pokud ani jeden kandidát nezíská většinu ve Sněmovně i Senátu, je vypsáno druhé kolo. Kandidát v této fázi vyžaduje nadpoloviční většinu pouze přítomných v době hlasování v Poslanecké sněmovně i v Senátu. Počet hlasů potřebných ve druhém kole může být stejný jako v kole prvním, ale stejně jako v roce 2008 může být o něco menší kvůli absenci několika poslanců. V tomto druhém kole by ještě jeden kandidát potřeboval získat většinu ve Sněmovně i Senátu.

Pokud žádný kandidát nezíská většinu přítomných v obou komorách, je nutné třetí kolo. V tomto finálovém kole, které může proběhnout do 14 dnů od prvního kola, stačí nadpoloviční většina přítomných poslanců a senátorů. V této fázi nejsou jednotlivé komory parlamentu posuzovány samostatně. Za předpokladu, že jsou přítomni všichni členové parlamentu, stačí k vítězství pouze 141 hlasů, bez ohledu na dům původu. Pokud ve třetím kole nezvítězí žádný kandidát, musí se na následné společné schůzi parlamentu zvážít další hlasování. Proces pokračuje podle stejných pravidel, dokud nezvítězí kandidát.

V roce 1993 měl první prezident republiky Václav Havel jen malé potíže s vítězstvím v prvním kole prvního hlasování, ale jeho znovuzvolení se ukázalo jako bouřlivější. V roce 1998 byl zvolen s kumulativním rozdílem sedmi hlasů ve druhém kole prvního hlasování. Naproti tomu jeho nástupce Václav Klaus požadoval celý proces. Ve volbách v roce 2003 těsně vyhrál volby ve třetím kole a

---

⁸ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. strana 45-68

⁹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

v šestém (druhý pokus, třetí kolo) v roce 2008. Obě jeho volby vyhrál ve třetím kole. Jeho největší náskok byl dva hlasy.¹⁰

Po volbách v letech 2003 a 2008, které obě vyžadovaly vícenásobné hlasování, vyjádřila část české politické veřejnosti s tímto způsobem volby nespokojenost. Předseda Strany zelených Martin Bursík v roce 2008 o hlasování v roce 2008 řekl: „Sedíme tady před veřejností poněkud zablácení zákulisím koňského obchodování, špatně utajovaných setkání s lobbisty a intrikami.“ Tam byly výzvy k přijetí systému s přímou volbou, kdy by do hlasování byla zapojena veřejnost. Odpůrci tohoto plánu však poukazovali na to, že předsednictví se vždy určovalo nepřímým hlasováním, přes několik předchůdců až k prezidentství Tomáše Masaryka. Politolog z Univerzity Karlovy Zdeněk Zbořil naznačil, že přímé hlasování by mohlo vést k tomu, že by prezident a premiér byli nepřátelští ke svým cílům, což by vedlo k patové situaci. Systém přímých voleb podpořili osobnosti včetně Jiřího Čunka (Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová) a Jiřího Paroubka (Česká strana sociálně demokratická), zatímco vládní Občanská demokratická strana za prezidenta Václava Klause a premiéra Mirka Topolánka byla skeptičtější. Topolánek uvedl, že je výhodou, že "naším prezidentským volbám nepředchází nějaká kampaň, která je v přímé volbě nevyhnutelná a způsobuje roztržky mezi občany". Na nepříznivém příkladu Polska uvedl, že „když někdo mluví o tom, jak je náš způsob výběru hlavy státu nedůstojný, měl by nejprve zvážit důsledky přímé volby“.¹¹

1.4. Nekontrasignované pravomoci

Pravomoci prezidenta jsou dány Ústavou ČR. Ústava ČR dává prezidentovi pravomoci, ve kterých může rozhodnout sám, a pravomoci ke kterým potřebuje souhlas ve formě podpisu předsedy vlády nebo jím pověřeným členem.¹²

Nekontrasignované pravomoci jsou upraveny v čl. 62 Ústavy ČR, kde prezident republiky:

1. „jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi,
2. svolává zasedání Poslanecké sněmovny,
3. rozpouští Poslaneckou sněmovnu
4. pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády
5. jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy,
6. jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu,

---

¹⁰ NEČAS, Tomáš. *Vývoj volby prezidenta v České republice*. Brno, 2013. Diplomová práce. PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jiří Kroupa, CSc.

¹¹ NEČAS, Tomáš. *Vývoj volby prezidenta v České republice*. Brno, 2013. Diplomová práce. PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jiří Kroupa, CSc.

¹² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

7. odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení
8. má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního
9. podepisuje zákony,
10. jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu,
11. jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.“¹³

1.4.1. Jmenování a odvolávání předsedy vlády a její členy, přijímání demisí a pověřování vlády

Prezident jmenuje a odvolává předsedu a ostatní členy vlády. Po jmenování je pověří řízením jednotlivých ministerstev a přijímá jejich případnou demisi. Vláda si po jmenování musí získat důvěru Poslanecké sněmovny, která o důvěře vlády hlasuje. Žádost o získání důvěry musí vláda předložit do 30-ti dnů od zvolení před Poslaneckou sněmovnu. K získání důvěry je třeba nadpoloviční většina všech přítomných poslanců. Pokud si vláda důvěru nezíská, musí podat demisi a prezident jmenuje jiného premiéra. Vláda která si důvěru nezískala nadále vykonává svoji funkci až do zvolení nové vlády. Pokud by druhá vláda také nezískala důvěru Poslanecké sněmovny, musel by prezident zvolit dalšího premiéra, ale tentokrát už na návrh předsedy Poslanecké sněmovny. Když by nastala situace, kdy by ani třetí vláda nezískala důvěru Poslanecké sněmovny, má prezident pravomoc rozpustit Poslaneckou sněmovnu podle čl. 35 písm. a Ústavy ČR a vyhlásit nové volby do Poslanecké sněmovny¹⁴

1.4.2. Svolávání zasedání poslanecké sněmovny

Prezident by měl svolat zasedání poslanecké sněmovny tak, aby začalo nejpozději 30 dní od voleb. Pokud tak ovšem neučiní, sejde se Poslanecká sněmovna třicátým dnem od zvolení.

1.4.3. Rozpouštění poslanecké sněmovny

Prezident má pravomoc rozpustit poslaneckou sněmovnu v situacích, které konkrétně upravuje článek 35 Ústavy ČR:

1. „Poslaneckou sněmovnu může rozpustit prezident republiky, jestliže
  - a) Poslanecká sněmovna nevypravila důvěru nově jmenované vládě, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny,
  - b) Poslanecká sněmovna se neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry

---

¹³ Ustanovení článku 62 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

- c) zasedání Poslanecké sněmovny bylo přerušeno po dobu delší, než je přípustné,
  - d) Poslanecká sněmovna nebyla po dobu delší tří měsíců způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno a ačkoliv byla v té době opakovaně svolána ke schůzi.
2. Prezident republiky Poslaneckou sněmovnu rozpustí, navrhne-li mu to Poslanecká sněmovna usnesením, s nímž vyslovila souhlas třípětinová většina všech poslanců.
  3. Poslaneckou sněmovnu nelze rozpustit tři měsíce před skončením jejího volebního období.¹⁵

Takovéto taxativně vymezené případy jsou nedostačující, neboť může nastat situace, kdy se síly v Parlamentu přeskupí nebo dojde k ochromení vlády.¹⁶

K rozpuštění poslanecké sněmovny došlo naposledy 28. srpna 2013. Toto rozpuštění bylo uskutečněno na základě odstavce 2, kdy se Poslanecká sněmovna usnesla dne 20. srpna na tomto: „Poslanecká sněmovna navrhuje prezidentu republiky, aby podle čl. 35 odst. 2 Ústavy České republiky Poslaneckou sněmovnu rozpustil.“ Hlasování ze zúčastnilo 147 poslanců a 140 z nich hlasovalo pro rozpuštění Poslanecké sněmovny. Podle Ústavy ČR článku 35 odstavce 2 stačí k rozpuštění Poslanecké sněmovny 120 hlasů.¹⁷

V případě že dojde k rozpuštění Poslanecké sněmovny, náleží příslušnost přijímat zákonná opatření Senátu. Senát může přijímat zákonná opatření pouze takové povahy, které jsou neodkladné a jejich přijetí je požadováno formou zákona. Senát nemůže přijímat žádná zákonná opatření, které by se týkaly Ústavy, volebního zákona, mezinárodních smluv, státního rozpočtu a státního závěrečného účtu. Senát přijímá zákonná opatření na návrh vlády. Vláda navrhne zákonné opatření Senátu, pokud ho Senát schválí, dojde k podpisu předsedy Senátu a následně musí zákonné opatření podepsat prezident a předseda vlády.¹⁸

1.4.4. Jmenování soudců Ústavního soudu

Prezident má pravomoc jmenovat soudce Ústavního soudu podle čl. 62 odst. 5 Ústavy ČR. Ústavní soudce prezident jmenuje na 10 let a pouze se souhlasem senátu. Senát má 60 dní na schválení návrhu a pokud se Senát v této době nevyjádří, má se za to, že s návrhem souhlasí. Po přijetí návrhu na soudce Ústavního soudu přijma prezident slib soudců. Slib který soudci skládají zní: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení

---

¹⁵ Ustanovení článku 35 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁶ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

¹⁷ *Rozpuštění Poslanecké sněmovny* [online]. 2013 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/cms.sqw?z=5827>

¹⁸ PLACHÝ, Matěj. *Pravomoci prezidenta České republiky*. Plzeň, 2019. Diplomová práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI FAKULTA PRÁVNICKÁ. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Pezl, Ph.D.

nezávisle a nestranně.“¹⁹ Ze zvolených soudců prezident jmenuje jednoho předsedu a dva místopředsedy Ústavního soudu. Toto jmenování už nevyžaduje žádný souhlas Senátu. Ústavní soudce nelze odvolat z funkce a opakování mandátu není v Ústavě ČR zakázáno.²⁰ Jediná možnost jak soudce Ústavního soudu z funkce odvolat je při kárném řízení Nejvyšším správním soudem. Ústavní soud tvoří celkem 15 soudců, kteří rozhodují buď ve tříčlenném senátu, nebo v plénu, které je složeno ze všech soudců. Zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu vymezuje působnost pléna a senátu. Podmínky pro zvolení Ústavního soudce jsou:

- Občanství České republiky
- Bezúhonnost
- Volitelnost do Senátu
- Vysokoškolské právnické vzdělání
- 10-ti letá praxe v právnickém oboru²¹

Ústavní soudce nemůže být při výkonu funkce prezidentem republiky, členem Parlamentu, nemůže vykonávat libovolnou funkci ve veřejné správě a ani jinou výdělečnou činnost. Nesmí být dále členem politické strany a hnutí²²

K poslednímu jmenování předsedy a místopředsedy Ústavního soudu došlo v roce 2013, kdy prezident Miloš Zeman jmenoval předsedu Ústavního soudu JUDr. Pavla Rychtenského, dr. h. c. a místopředsedy JUDr. Miladu Tomkovou a prof. JUDr. Jaroslava Fenyka, Ph.D., DSc., Univ. Priv. Prof.²³

Prezident má subjektivní hmotné právo na podání návrhu k Ústavnímu soudu, který se týká zrušení zákona, zrušení usnesení Parlamentu o neschopnosti prezidenta vykonávat úřad podle čl. 66 Ústavy ČR a o přezkumu ústavnosti mezinárodní smlouvy. Naproti tomu má povinnost účastnit se řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky.²⁴

1.4.5. Jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu

Další pravomocí prezidenta republiky je jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu. Na rozdíl od jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího správního soudu, vrchník a krajských soudů, které je upraveno jiným zákonem, tato pravomoc nevyžaduje kontrasignaci. Důvodem proč jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího správního soudu je to, že tento soud byl do soustavy soudů zařazen až později a i přes to, že byl tento soud začleněn

---

¹⁹ Ustanovení článku 85 (2) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²⁰ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní zřízení České republiky*. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-7021-192-x.

²¹ PLACHÝ, Matěj. *Pravomoci prezidenta České republiky*. Plzeň, 2019. Diplomová práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI FAKULTA PRÁVNICKÁ. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Pezl, Ph.D.

²² *Postavení a pravomoci Ústavního soudu* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>

²³ *Současní funkcionáři a soudci* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci/>

²⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

do ústavy, při jeho začlenění nebyly upraveny pravomoci prezidenta republiky na jmenování soudců.²⁵

Předseda a místopředseda Nejvyššího soudu je jmenován na 10 let. Prezident vybere předsedu a místopředsedu ze soudců Nejvyššího soudu. Prezident může vybrat předsedu Nejvyššího soudu mimo soudce Nejvyššího soudu, byl by povinen požádat ministra spravedlnosti, aby soudce nejdříve přeložil na Nejvyšší soud. K přeložení soudce na Nejvyšší soud je potřeba i souhlas předsedy Nejvyššího soudu, takže pokud by současný předseda nesouhlasil s výběrem nového, nemusel by takovéto přeložení schválit.²⁶

Soudce Nejvyššího soudu nemůže být odvolán prezidentem republiky. Stejně jako u soudce Ústavního soudu platí to, že odvolat soudce Nejvyššího soudu je možné pouze při kárném řízení Nejvyšším správním soudem. Prezident republiky by v tomto kárném řízení musel vystupovat jako žalobce.

1.4.6. Odpuštění a zmírnění trestů, zahlazení odsouzení

Prezidenta má právo na udělení prezidentské milosti. Prezidentskou milostí se rozumí individuální právní akt prezidenta republiky, který se týká jedné osoby a který je učiněn na základě vlastní uvážení a rozhodnutí.²⁷

Možnost udělení prezidentské milosti svěřuje Ústava výhradně prezidentovi republiky, který tuto pravomoc nemůže na nikoho přenést. Jediný kdo se může na procesu udělování milosti podílet je ministr spravedlnosti. Prezident může ministra spravedlnosti pověřit řízením o spravedlnosti. Pověřený ministr spravedlnosti poté může pouze zamítnat žádosti, které mu přijdou nedostatečně odůvodněné.

Prezidentská milost je dělena na:

1. Agraciace – úplné odpouštění nebo částečné odpouštění trestů uložené trestními soudy,
2. Rehabilitace – zahlazené odsouzení
3. Abolice – zastavení trestního stíhání nebo zamezení zahájení trestního stíhání, u tohoto typu milosti je třeba kontrasignace předsedou vlády²⁸

1.4.7. Podepisování zákonů a právo veta

---

²⁵ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

²⁶ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

²⁷ *Amnestie a milost a jejich formy* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/amnestie-a-milost-a-jejich-formy-14774.html>

²⁸ PLACHÝ, Matěj. *Pravomoci prezidenta České republiky. Plzeň, 2019. Diplomová práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI FAKULTA PRÁVNICKÁ. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Pezl, Ph.D.*

Prezident republiky podepisuje zákony po předsedovi Poslanecké sněmovny a před premiérem. Ve stejné posloupnosti se podpis nachází i pod zákonem. Dříve v Československu se pořadí odvíjelo od práva čestné přednosti a z toho důvodu se prezident nacházel na prvním místě podpisů pod zákonem.²⁹

Prezident republiky nemá zákonodárny charakter, nemá zákonodárnou iniciativu. Zákonodárným charakterem v České republice disponují pouze poslanci, skupina poslanců, Senát, vláda a zastupitelstvo kraje nebo hlavního města Prahy. I přes tento fakt se může prezident částečně podílet na normotvorbě. Prezident republiky má pravomoc vystoupit v Poslanecké sněmovně a předložit návrh na nový zákonnou úpravu. Poslanecká sněmovna není ze zákona povinna tento návrh přijmout.³⁰

Prezident má možnost zákon schválený Poslaneckou sněmovnou a Senátem vetovat. Pravomoc vetovat zákon náleží výhradně prezidentovi republiky. Prezident nemůže využít své právo veta během stavu ohrožení a válečnému stavu vůči zákonům, které byly přijaty ve zkráceném řízení podle čl. 8 ústavního zákona č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky. Pokud by zákon nepodepsal předseda Poslanecké sněmovny nebo premiér, zákon by byl vyhlášen bez jejich podpisu. Zákon tímto určuje jakousi povinnost podpisu pro předsedu Poslanecké sněmovny a premiéra, protože nepočítá s jejich nepodepsáním zákona.³¹

Právo veta je má pouze odkladný charakter, protože Poslanecká sněmovna může vetovaný zákon přehlasovat nadpoloviční většinou všech poslanců. Pokud dojde k přehlasování vetovaného zákona, bude zákon vyhlášen. Takto vyhlášený zákon by byl bez prezidentského podpisu a doprovodným usnesením Poslanecké sněmovny.³² Tato úprava o doprovodném usnesení Poslanecké sněmovny je upravena v zákoně č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.³³

I přes to, že je právo veta pouze suspenzivním právem, může nastat situace kdy by mělo absolutní charakter. Pokud by Poslanecká sněmovna schválila zákon a prezident jej následně vetoval na konci volebního období Poslanecké sněmovny, nová Poslanecká sněmovna by nemohla zákon přehlasovat a tudíž by nedošlo k jeho vyhlášení. Takto využil právo veta naposledy prezident Václav Havel 27.6.2002, kdy vetoval zákon schválený Poslaneckou sněmovnou na její poslední schůzi.³⁴

---

²⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

³⁰ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

³¹ PLACHÝ, Matěj. *Pravomoci prezidenta České republiky*. Plzeň, 2019. Diplomová práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI FAKULTA PRÁVNICKÁ. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Pezl, Ph.D.

³² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

³³ *Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/1995/90.html>

³⁴ ³⁴ PLACHÝ, Matěj. *Pravomoci prezidenta České republiky*. Plzeň, 2019. Diplomová práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI FAKULTA PRÁVNICKÁ. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Pezl, Ph.D.

1.4.8. Jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu

Prezident a viceprezident Nejvyššího kontrolního úřadu je jmenován na 9 let. Návrh na jmenování podává podle Ústavy ČR Poslanecká sněmovna prezidentovi republiky.³⁵ Podmínky pro jmenování na zmiňované pozice jsou:

1. svéprávnost,
2. bezúhonnost,
3. magisterské vysokoškolské vzdělání,
4. věk alespoň 35 let.³⁶

Po jmenování do funkce musí prezident a viceprezident složit slib prezidentu republiky.³⁷

Během výkonu funkce nesmí být jmenovaný prezident a viceprezident poslancem, senátorem, státním zástupcem nebo být součástí politické strany či hnutí a nesmí vykonávat jinou funkci ve veřejné správě.

Prezident republiky může prezidenta a viceprezidenta odvolat na návrh Poslanecké sněmovny. Funkce může dále zaniknout uplynutím funkčního období, podáním rezignace prezidentu republiky nebo soudním rozsudkem, kterým by jmenovaný nesplňoval podmínky pro výkon funkce.³⁸

1.4.9. Jmenuje členy Bankovní rady České národní banky

Prezident republiky má povinnost podle čl. 62 Ústavy písm. k) jmenovat členy Bankovní rady České národní banky. Ústava nespécifikuje více jak by samotné jmenování mělo probíhat, na rozdíl od jmenování jiných ústavních činitelů. Z toho vyplývá, že prezident tuto pravomoc vykonává bez návrhu jiné osoby, nezávisle a bez potřeby podpisu předsedy vlády.

V minulosti byla prezidentovo samostatná volba bez potřeby jmenování změněna novelou č. 442/2000 Sb. zákona č. 6/1993 Sb., o ČNB, která v odst. 2 svěřovala kompetence jmenovat a odvolat guvernéra, místopředsedu a členy Bankovní rady České národní banky prezidentu republiky s tím, že odst. 3 stanovil, že zmíněné osoby navrhuje vláda. Prezident sice mohl odmítnout jmenovat navrženou osobu, ale nemohl samostatně jmenovat osobou nenavrženou vládou.

Ustanovení § 6 odst. 3 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance bylo dne 20. června 2001 zrušeno Ústavním soudem.

1.5. Kontrasignované pravomoci prezidenta republiky

---

³⁵ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

³⁶ Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu

³⁷ Ustanovení § 4 Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu

³⁸ Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu

Prezident republiky potřebuje k výkonu některých svých pravomocí kontrasignaci předsedou vlády nebo pověřeným členem vlády. Kontrasignace je potřeba k rozhodnutím z těchto věcných okruhů:

1. zastupování státu navenek,
2. sjedávání a ratifikování mezinárodních smluv,
3. vrchnímu velení ozbrojených sil,
4. přijímání vedoucích zastupitelských misí cizích států,
5. pověřování a odvolávání vedoucích zastupitelských misí,
6. vyhlášení voleb do Parlamentu
7. jmenování a povyšování generálů,
8. propůjčování a udělování státních vyznamenání,
9. jmenování soudců
10. abolicí trestního stíhání
11. udělování amnestie³⁹
12. jmenování na základě obyčejného zákona⁴⁰

Kontrasignací se prezident zbavuje odpovědnosti v konkrétním rozhodnutí, jelikož podle Ústavy ČR za rozhodnutí prezidenta republiky, které bylo kontrasignováno předsedou vlády nebo jiným pověřeným členem vlády odpovídá vláda. Kontrasignace má i do určité míry regulační charakter, kdy omezuje autoritativní rozhodování hlavy státu.⁴¹

1.5.1 Zastupování státu navenek

Zastupování státu navenek je jedno z podstatných práv prezidenta republiky. V dnešní době, kdy je evropská a celosvětová intergrace na vzestupu, je tato pravomoc prezidenta jednou z nejdůležitějších.

Při reprezentaci České republiky v zahraničí prezidentem platí, že on jemu i jeho členům rodiny a doprovodu jsou přiznány výsady a imunity podle mezinárodního práva. Tyto výsady jsou:

- a) právo na poctu – toto právo se v praxi projevuje formou slavnostních přivítání a vojenských ceremoniálů,
- b) právo na nedotknutelnost a bezpečnost – zajišťuje prezidentovi a všem členům jeho rodiny a doprovodu bezpečnost při dopravě, vystupování a bydlení po celou dobu návštěvy,
- c) svoboda styku s orgány vlastního i jiných států bez cenzury,
- d) vynětí z jurisdikce daného státu, včetně osvobození od cel a daní.

---

³⁹ Článek 62 (1) Zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁴⁰ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

⁴¹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Prezident zastupuje stát na všech významných jednáních mezinárodních organizací. Existuje nepsané pravidlo, že na nezávažných jednáních mezinárodních organizací prezidenta republiky zastupuje premiér.⁴²

1.5.2. Sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv

Sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv prezidentem republiky je upraveno přímo v Ústavě ČR. Ústava stanovuje, že prezident má možnost přenést právo na sjednávání mezinárodních smluv na vládu nebo její konkrétní členy. K tomuto přenosu práv je třeba prezidentem podepsaný dokument.

Ratifikace náleží pouze prezidentu republiky, tuto pravomoc nelze přenést na nikoho jiného. Jedná se o podpis prezidenta republiky, kterým hlava státu potvrzuje, že smlouva byla začleněna do vnitrostátního práva a že bude dodržována.⁴³

2. Systematika odpovědnosti prezidenta republiky

Odpovědnost za funkci je jedním ze základních znaků demokratického státu, spolu s otevřeností funkce a časovou omezeností. Pojem odpovědnost není pojem monolitický.⁴⁴

Jak jsem již naznačil pojem odpovědnost prezidenta republiky má vícero forem. V mojí práci budu rozebírat členění odpovědnosti podle K. Jasperse⁴⁵. Ten rozlišuje čtyři základní okruhy viny – kriminální, politickou, morální a metafyzickou.⁴⁶

Kriminální odpovědnost se rozumí v trestním právu stav odpovědnosti za spáchání trestného činu. Kriminální vina je zcela externě definována státem, nebo obecněji „soudem“. Být „vinen“ trestným činem znamená, že se někdo dopustil porušení trestního zákona nebo vykonal všechny znaky trestného činu stanovené trestním zákonem. Rozhodnutí, že se někdo dopustil tohoto porušení, provádí externí orgán ("soud"), a je proto stejně definitivní jako vedení záznamů tohoto orgánu. Takže nejzákladnější definice je zásadně kruhová: člověk je vinen

---

⁴² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.

⁴³ POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 5., dopl. a rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-536-4.

⁴⁴ KUDRNA, J. *Odpovědnost za akty prezidenta republiky*

⁴⁵ JASPERS, Karl. *Otázka viny: příspěvek k německé otázce*. Vydání čtvrté, v nakladatelství Academia druhé. Přeložil Jiří NAVRÁTIL. Praha: Academia, 2019. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-2988-1.

⁴⁶ VNENK, Vladislav. Systematika odpovědnosti prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky. *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, 2018, č. 2/1018.

porušením zákona, pokud to soud řekne. Hlavními faktory při rozhodování kriminální viny je jednání a zavinění.⁴⁷

Politickou vinou je myšlena činnost státníků, kteří musí podle principu demokratického státu nést odpovědnost za výkon své funkce.

Morální vina může souviset do určité míry s vinou politickou. Podle Jasperse jsou morální pochybení základem všech prohřešků, hlavně politických a trestněprávních.

Metafyzická vina je pojem, který se v našem právním státu příliš nepoužívá. Jedná se o odpovědnost, kterou posuzuje Bůh. V České republice tato vina nemá už příliš velkou váhu.⁴⁸

2.1. Odpovědnost prezidenta republiky dle mezinárodního práva

Odpovědnost prezidenta republiky podle mezinárodního práva je aktuální pro hlavu státu České republiky od 1.10.2009. Od tohoto dne je součástí ústavy České republiky tzv. Římský statut Mezinárodního trestního soudu. Tento statut byl vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 84/2009 Sb..⁴⁹

Římský statut Mezinárodního trestního soudu je smlouvou, která zřídila Mezinárodní trestní soud. Byl přijat na diplomatické konferenci v Římě v Itálii dne 17. července 1998 a vstoupil v platnost dne 1. července 2002. Od listopadu 2019 je smluvní stranou statutu 123 států. Statut mimo jiné stanoví funkce, příslušnost a strukturu soudu.⁵⁰

Římský statut stanovil čtyři základní mezinárodní zločiny: genocidu, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločin agrese. Tyto trestné činy „nebudou podléhat žádnému promlčení“. Podle Římského statutu může Mezinárodní trestní soud vyšetřovat a stíhat čtyři základní mezinárodní zločiny pouze v situacích, kdy to státy „nemohou“ nebo „neochotně“ samy učinit; pravomoc soudu doplňuje jurisdikci vnitrostátních soudů. Soud má pravomoc rozhodovat o trestných činech pouze tehdy, jsou-li spáchány na území smluvního státu nebo jsou-li spáchány státním příslušníkem smluvního státu; výjimkou z tohoto pravidla je, že Mezinárodní trestní soud může mít jurisdikci nad zločiny, pokud je jeho jurisdikce schválena Radou bezpečnosti OSN.⁵¹

---

⁴⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 8. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-838-9.

⁴⁸ VNENK, Vladislav. *Systematika odpovědnosti prezidenta České republiky a prezidenta*

⁴⁹ VNENK, Vladislav. *Systematika odpovědnosti prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky*. *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, 2018, č. 2/1018.

⁵⁰ *Rome Statute of the International Criminal Court* [online]. United Nations Treaty Collection [cit. 2022-03-30]. Dostupné z:

https://web.archive.org/web/20110118070450/http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10&chapter=18&lang=en

⁵¹ *Římský statut*. In: . Dostupné také z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Rimsky-statut.pdf>

2.2. Odpovědnost prezidenta republiky dle vnitrostátního práva

2.2.1. Ústavněprávní odpovědnost prezidenta republiky

Pro existenci ústavněprávní odpovědnosti je potřeba uznat existenci ústavněprávního deliktu.⁵² Ústavní delikt je porušením ústavních práv zaměstnance státní správy. Údajné porušení ústavy vytváří důvod k žalobě, který je odlišný od jakéhokoli jinak dostupného státního deliktního prostředku.⁵³

Ústavněprávní odpovědností prezidenta České republiky je například odpovědnost za velezradu, která je upravena v Ústavě ČR. Podle článku 65 odst. 2 Ústavy ČR může Senát se souhlasem Poslanecké sněmovny podat ústavní žalobu proti prezidentu republiky k Ústavnímu soudu pro velezradu, pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Velezradu definuje Ústava ČR jako jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celivosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu. K tomu, aby byla ústavní žaloba Senátu přijata je potřeba souhlas třípětinové většiny přítomných senátorů. Pro přijetí žaloby v Poslanecké sněmovně je potřeba třípětinová většina všech poslanců, na které má Poslanecká sněmovna 3 měsíce, pokud se do této doby nevyjádří, má se za to, že se žaloba nepřijímá. Ústavní soud poté rozhodne, zda prezident republiky ztratí svůj prezidentský úřad a zda jej může v budoucnu znovu získat.⁵⁴

2.2.2. Ústavněpolitická odpovědnost prezidenta republiky

Pro ústavněpolitickou odpovědnost neplatí, že vyžaduje naplnění znaků ústavního deliktu. Ústavněprávní odpovědnost vzniká při porušení důvěry výkonu funkce, která vznikla jmenováním nebo volbou. Typickým příkladem je porušení politického programu. Takovéto porušení se projevuje vyslovením nedůvěry.⁵⁵ Po vyslovení nedůvěry následuje politická nebo celospolečenská diskuze a případné sesazení z funkce prostřednictvím toho orgánu, který jej do funkce jmenoval.⁵⁶

2.2.3. Trestněprávní odpovědnost prezidenta republiky

Trestněprávní odpovědnost se týká odpovědnosti za trestný čin a sankce, kterou společnost za trestný čin ukládá. Vzhledem k tomu, že trestné činy poškozují

---

⁵² KUDRNA, J. Odpovědnost za akty prezidenta republiky

⁵³ FILIP, Jan. K ústavní odpovědnosti v ČR a odpovědnosti hlavy státu zejména za velezradu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2010, č. 2, s. 21-39. (Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6512>)

⁵⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 čl. 65

⁵⁵ VNENK, Vladislav. Systematika odpovědnosti prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky. *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, 2018, č. 2/1018.

⁵⁶ KUDRNA, J. Odpovědnost za akty prezidenta republiky

kromě obětí společnost jako celek, prokurátor vznese obvinění proti pachateli jménem svých občanů.

Osoba může být shledána odpovědnou za úmyslný trestný čin, pokud obžaloba prokáže, že tato osoba spáchala trestný čin (např. krádež) a tím naplnila všechny znaky skutkové podstaty konkrétního trestního činu podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (např. úmysl připravit vlastníka o majetek).

K odsouzení člověka za trestný čin musí stát většinou kromě toho, že k činu došlo, prokázat i odpovědnost. Jinými slovy, k prokázání krádeže musí stát prokázat, že žalovaný převzal majetek patřící jinému a že žalovaný převzal majetek s úmyslem zbavit jej vlastníka. V případě trestného činu objektivní odpovědnosti však musí obžaloba pouze prokázat osobu, která se dopustila určitého jednání.

Objektivní odpovědnost je v trestním právu výjimkou, nikoli pravidlem. Důvodem pro trestné činy s objektivní odpovědností je, že některé činy odůvodňují uložení trestní odpovědnosti bez ohledu na úmysl. Příklady sahají od přestupků proti veřejné bezpečnosti (jako jsou dopravní zákony) až po přestupky zahrnující společenskou nebo morální újmu.⁵⁷

Prezidenta České republiky během výkonu své funkce nelze zadržet nebo ho trestně stíhat, ani stíhat pro přestupek nebo jiný správní delikt podle Čl. 65 odst. 1 Ústavy ČR.⁵⁸ Tento článek hovoří pouze o trestní odpovědnosti během výkonu své funkce, z čehož plyne, že prezidenta lze trestně stíhat pro protiprávní jednání které učinil mimo výkon své funkce. Pojem „výkon funkce“ je velice problematický a to hlavně kvůli čl. 54 odst. 1 Ústavy, který říká, že prezident republiky je hlavou státu a čl. 63 odst. 1 a) prezident republiky dále zastupuje stát navenek. Tyto dvě prezidentské kompetence jsou často velmi těžké rozlišitelné od činností, které s výkonem funkce nesouvisí z důvodu, že prezident je veřejný činitel, který nemá jasnou pracovní dobu a veřejnost ho vnímá jako prezidenta i když činnost nevykonává. Tím jsou myšleny aktivity veřejného typu, kde ale prezident vystupuje jako fyzická osoba, nikoli jako hlava státu.

2.2.4. Politická odpovědnost prezidenta republiky

Politická odpovědnost je odpovědnost za politická rozhodnutí ve funkci. Tyto rozhodnutí nesmí mít protiprávní povahu. Pokud by bylo rozhodnuto contra legem, jednalo by se o trestněprávní nebo ústavněprávní odpovědnost.

I přes to, že je vyloučena protiprávní povaha, jedná se o nějakým způsobem špatná nebo kontroverzní rozhodnutí. Stejně jako u ústavněpolitické odpovědnosti nehrozí žádná právní sankce za jednání, ale pouze sankce politická. Příkladem politické sankce může být ztráta důvěry parlamentu nebo ztráta důvěry voličů a prohru v dalších volbách. Výsledkem může být i ztráta důvěry veřejnosti a následná

---

⁵⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 8. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-838-9.

⁵⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 čl. 65 odst. 1

abdikace nebo atentát na hlavu státu. Sankce za politickou odpovědnost prezidenta republiky se mohou projevit i na ekonomice státu. Česká republika je součástí mnoho mezinárodních organizací, které se snaží o společnou prosperitu všech zúčastněných států.⁵⁹

Jako příklad politické odpovědnosti bych uvedl nedávné kontroverzní udělení milosti pro ing. Miloše Baláka prezidentem republiky Milošem Zemanem jen pár dní po usnesení pravomocného rozsudku, které šokovalo veřejnost. Tento příklad má potencionálně ústavněprávní charakter z důvodu, že udělení milosti nejspíše nepředcházela řádná procedura v souladu se zákonem, což zatím není potvrzeno.⁶⁰

2.2.5. Morální odpovědnost prezidenta republiky

Morální odpovědnost prezidenta republiky je stejně jako politická odpovědnost mimoprávní formou odpovědnosti. Morální odpovědnost nastane v případě, že hlava státu poruší společensky vyžadovaná pravidla. Toto porušení pravidel nemusí nastat v kontextu výkonu funkce, čímž se liší od politické odpovědnosti.

Důsledky morální odpovědnosti prezidenta jsou vznik politické odpovědnosti. Porušení společensky vyžadovaných pravidel chování mohou zapříčinit nedůvěru Parlamentu a veřejnosti nebo abdikaci.⁶¹

Jako příklad morální odpovědnosti prezidenta České republiky bych uvedl vtípek Miloše Zemana při návštěvě Pekingu spolu s ruským prezidentem Vladimírem Putinem, kdy prohlásil "Tady jsou ještě další novináři? Novinářů je příliš, měli by se likvidovat."⁶²

3. Ústavní žaloba

3.1. Vývoj Ústavy od roku 1968

Na 28. schůzi Národního shromáždění Československé socialistické republiky dne 27. října 1968 byl společně Českou národní radou, Slovenskou národní radou a Československým kabinetem předložen návrh zákona nazvaný

---

⁵⁹ VNENK, Vladislav. Systematika odpovědnosti prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky. *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, 2018, č. 2/1018.

⁶⁰ Zeman udělil milost šéfovi lánské lesní správy. Pardon byl v režii Hradu [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-zeman-udelil-milost-odsouzenemu-sefovi-lanske-lesni-spravy-196023>

⁶¹ KUDRNA, J. Odpovědnost za akty prezidenta republiky

⁶² Novináři by se měli likvidovat, je jich moc, řekl Zeman Putinovi. Ten by jen omezil jejich počet [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/je-treba-likvidovat-novinare-rikal-zeman-putinovi-staci-je-v/r~ec67a81e388211e7983b002590604f2e/>

Ústavní zákon o československé federaci. Návrh zákona byl přijat ve stejný den jako ústavní zákon č. 143/1968 Sb.

Nabytím účinnosti 1. ledna 1969 vytvořil Českou socialistickou republiku a Slovenskou socialistickou republiku, obě v rovnoprávném postavení ve federaci. Zákon v čl. 142 odst. 2 stanovil, že obě republiky v patřičnou dobu uzákoní vlastní ústavy, a předpokládal také vytvoření tří ústavních soudů. Plán se však vzhledem k nástupu normalizace nepodařilo dodržet.⁶³

Československo totiž fungovalo jako federace jen do přijetí ústavního zákona č. 125/1970 Sb. v prosinci 1970. Jeho vysvětlivky jasně a otevřeně formulují potřebu „posílení strukturální role ústřední vlády federace“. Tento zákon zavedl 37 přímých změn a doplňků, které zrušily původní plán federace a odebraly většinu pravomocí svazovým republikám. Československo se tak v roce 1970 stalo v podstatě centrálně řízenou zemí s pouze prima facie atributy federace.

Potřeba nové federální ústavy byla poprvé oficiálně oznámena na 17. sjezdu Komunistické strany Československa na jaře 1986. K jejímu vypracování byla v roce 1987 ustavena pracovní skupina vedená Mariánem Čalfou a v listopadu 1988 153členná ústava. byl vytvořen výbor KSČ a Národní fronty v čele s Milošem Jakešem. Očekávalo se, že ústava bude schválena po 18. sjezdu KSČ, v průběhu roku 1990. Ve svém posledním návrhu to měla být jednotná ústava sloužící federaci i oběma republikám a na rozdíl od své předchůdkyně nezahrnovala vedoucí úlohu KSČ a poněkud rozšířila výčet základních lidských práv.

Na podzim 1989 skupina poslanců Federálního shromáždění navrhla Ústavní zákon o způsobu vkládání nových ústav ČSSR, České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Přestože návrhy ústav samotných neviděly, 31. října 1989 národní shromáždění obou zemí tento návrh schválila.

Usnesení České národní rady bylo vyhlášeno jako zák. č. 123/1989 Sb. a usnesení Slovenské národní rady jako zákon č. 124/1989 Sb. Tyto ústavní zákony byly zamýšleny jako předpoklad pro uzákonění jediné ústavy „tři v jednom“, sloužící federaci a oběma republikám. Souhlasem obou národních rad se obě republiky vzdaly nároku na vlastní ústavy.

Události sametové revoluce v roce 1989 však vše rychle změnily. Již na plenárním zasedání Slovenské národní rady dne 30. listopadu 1989 se poslanec Majer dotázal, zda by bylo nutné znovu uzákonit ustanovení o způsobu uzákonění spolu s novou ústavou, nebo zda usnesení Slovenské národní rady z konce října zůstane nedotčeno. Slovenská národní rada na své další schůzi dne 6. prosince 1989 vzala zpět svůj souhlas ze dne 31. října 1989 usnesením č. 167/1989 Sb. Česká národní rada přijala obdobné ustanovení jako usnesení č. 166/1989 Sb. dne 19. prosince 1989. Následně bylo přijato několik ústavních zákonů, které měly připravit cestu ke vzniku, resp. obnovení federace. Obě republiky přijaly ústavní zákony o svých symbolech a byla na ně přenesena řada pravomocí, které byly dosud svěřeny

---

⁶³ GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1285-0.

federálním orgánům. Avšak ani ústava federace, ani ústavy žádné z republik nebyly před volbami v roce 1992 přijaty.⁶⁴

3.2. Přípravy na rozpuštění federace

Ve dnech 5. a 6. června 1992 se konaly volby do Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky (parlament), České národní rady a Slovenské národní rady. V Česku volby vyhrála Občanská demokratická strana, ve svém volebním programu strana mluvila buď o funkční federaci, nebo o oddělení, ačkoli preferovanou variantou bylo zachování federace. Ve Slovenské republice zvítězilo Hnutí za demokratické Slovensko, jehož volebním příslibem bylo získání mezinárodněprávní subjektivity pro Slovensko – ačkoli to bylo zjevně v rozporu s pokračováním sdíleného státu, strana přesvědčila voliče, že existenci federace nevylučuje.

Ústava Slovenské republiky byla přijata 1. září 1992 a vstoupila v platnost 1. října 1992, tři měsíce před zánikem Československa.

Brzy po volbách začala také tvorba Ústavy České republiky. Byly zřízeny dva výbory: vládní výbor a výbor Předsednictva České národní rady.

Pro novou ústavu bylo několik možných východisek. Tajemník vládního výboru Cyril Svoboda je shrnul: vzít jako východisko československou ústavu z roku 1920, přepracovat stávající Ústavu České a Slovenské Federativní Republiky nebo navrhnout zcela novou. Svoboda, stejně jako několik dalších členů výboru, byl pro první možnost, využít Ústavu I. ČSR.

Jednou z hlavních překážek se zdálo být postavení Listiny základních práv a svobod. Za součást právního řádu byla prohlášena ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., který vyžadoval její soulad s dalšími ústavními zákony. Václav Klaus byl zásadně proti Chartě v jakékoli podobě. Zejména byl proti znění čl. 17 Listiny týkající se práva na informace (Klaus by místo něj preferoval formulaci „právo vyhledávat informace“) a také nesouhlasil s tím, aby Listina přiznávala právo organizovat se v odbory a právo na odměnu za práci, zakotvené v čl. 28. Řešení problému navrhl Miroslav Výborný, který představil myšlenku tzv. ústavního pořádku, ačkoli ji vlivní právníci kritizovali.

Ve dnech 19. až 24. října 1992 byly v Karlových Varech zahájeny práce na konečném návrhu ústavy. Prvních několik článků bylo převzato ze starších návrhů; články o výkonné moci napsali Miroslav a Jindřiška Syllovi. Články o pravomoci prezidenta napsal Cyril Svoboda, články o pravomoci kabinetu Dušan Hendrych a články o soudnictví František Zoulík. Hendrych také vypracoval kapitoly o České národní bance a Nejvyšším kontrolním úřadu, Pavel Zářecký pak kapitoly o územní samosprávě.⁶⁵

⁶⁴ GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1285-0.

⁶⁵ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7.

Při přípravě ústavy vznikly celkem čtyři různé návrhy, které sepsala vláda, Československá strana sociálně demokratická, Komunistická strana Čech a Moravy a Liberálně-sociální unie. V České národní radě byl přečten pouze první z nich.

Vládní návrh Ústavy České republiky byl přečten v České národní radě dne 16. prosince 1992. Přednesl jej Václav Klaus, předseda vlády České republiky. Z řady změn navržených ve čtení byl zapracován pouze návrh poslance Pavla Hírše, který se vrací do návrhu zákona poměrným systémem hlasování do Poslanecké sněmovny a systémem dvoukolového hlasování do Senátu. Výsledek hlasování oznámil předseda Národního shromáždění ČR Milan Uhde: „ze 198 přítomných poslanců, kteří zaregistrovali svůj hlas, bylo 16 proti, 10 se zdrželo a 172 hlasy pro jeho podporu. , byla přijata Ústava České republiky.“⁶⁶

3.3. Pojem ústavní žaloba proti prezidentu republiky

Ústavní žaloba proti prezidentu republiky je mechanismus ústavního práva, který je využíván při regulaci výkonu funkce hlavy státu. Slouží jako jakási brzda a protiváha spolu se Senátem vůči prezidentu republiky. Hlavním důvodem proč je ústavní žaloba tak důležitým institutem ústavního práva je to, že prezident České republiky nemůže být trestně stíhán podle Ústavy ČR a také není odpovědný z výkonu své funkce.⁶⁷

Do roku 2010 mohl být prezident republiky stíhán pouze za velezradu. Rok 2012 a jeho změna způsobu volby prezidenta z nepřímé na přímou přinesla i novelu Ústavy ČR. Jednalo se o novelu, která se upravovala důvody podání ústavní žaloby na prezidenta republiky Senátem. V tomto roce vyšla zároveň i novela zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, ve které bylo změněno znění upravující ústavní žalobu.⁶⁸

Nová úprava Ústavy ČR nyní umožňuje Senátu podat na prezidenta republiky ústavní žalobu se souhlasem Poslanecké sněmovny z důvodu velezrady nebo pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Tato nová úprava se tedy zřetelně dotkla ústavněprávní odpovědnosti prezidenta republiky. Novelizace Ústavy ČR přinesla tedy regulaci pravomocí prezidenta, když dala Senátu větší kompetence ohledně ústavní žaloby.

Aby byla vyvozena odpovědnost prezidenta, je nutné aby hrubé porušení ústavy nebo velezrada byly zaviněné, ať již nedbalostně či úmyslně.⁶⁹ Pokud by prezident neměl při jednání svobodnou vůli, nejednalo by se o zaviněné ani nedbalostní porušení pravomocí. Prezident by za takové jednání nenesl odpovědnost. Velezrada

⁶⁶ GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1285-0.

⁶⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 čl. 65 odst. 1 a Ústavní zákon č. 1/1993 čl. 3

⁶⁸ HODA, Dominik. *ÚSTAVNÍ ŽALOBA PROTI PREZIDENTU REPUBLIKY*. 2021. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.

⁶⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. str. 277

je definována tak, že má rozsáhlý význam a je těžké určit zda se jí prezident republiky opravdu dopustil. Tato pravomoc náleží pouze Ústavnímu soudu.⁷⁰

Ústavní žalobu proti prezidentu republiky podává Senát třípětinovou většinou přítomných senátorů. Po podání ústavní žaloby Senátem s ní musí ještě souhlasit Poslanecká sněmovna. Poslanecká sněmovna má na vyjádření souhlasu 90 dní a pokud by se v této době nevyjádřila, má se za to, že s ústavní žalobou nesouhlasí. Tato událost se nazývá fikce nesouhlasu. „Fikce nesouhlasu a jeho lhůta je v důvodové zprávě vysvětlena jako vhodnější způsob pro zabránění destabilizace státu a politického systému sněmovní menšinou v případě vztahu nedůvěry mezi prezidentem a sněmovní většinou, čímž by sněmovní menšina mohla právě politickou vůli většiny bojkotovat nepřiměřeně dlouhým prostoje mezi podání návrhu Senátu a jeho odsouhlasení Poslaneckou sněmovnou.“⁷¹ Ke schválení ústavní žaloby Poslaneckou sněmovnou je potřeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců. Jednání senátorů o podání ústavní žaloby je neveřejné, následné hlasování veřejné je. Podle jednací řádu Senátu nelze vzít návrh zpět. Senát má ale možnost návrh po schválení odvolat, což by mělo stejné účinky. Po schválení ústavní žaloby Poslaneckou sněmovnou se návrh vrátí zpět do Senátu, který není povinen žalobu podat. Poslanecká sněmovna má možnost stáhnout daný souhlas pro ústavní žalobu do té doby, než Senát rozhodne o podání nebo nepodání ústavní žaloby.⁷²

Samotné podání ústavní žaloby nemá vliv na výkon funkce hlavy státu. Je tu ale možnost, že Senát spolu s Poslaneckou sněmovnou rozhodnou o neschopnosti prezidenta vykonávat funkci podle čl. 66 Ústavy ČR. V takovém případě by určité pravomoci hlavy státu vykonával předseda vlády a předseda Poslanecké sněmovny. Pokud by k tomuto došlo v době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, vykonával by určité pravomoci předseda Senátu.⁷³

3.4. Ústavní delikt velezrada

„Velezrada není pojmem trestního práva, jedná se o delikt ústavního práva, který je upraven Ústavou ČR a jehož spáchání je spojeno s ústavněprávní odpovědností, proto lze tedy hovořit o ústavněprávním deliktu.“⁷⁴ Podmínky vzniku ústavněprávní odpovědnosti prezidenta republiky a ústavněprávního deliktu velezrady, jsou stejné jako u právního deliktu vymezeného trestním právem. Pro

---

⁷⁰ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-822-8.

⁷¹ HODA, Dominik. *ÚSTAVNÍ ŽALOBA PROTI PREZIDENTU REPUBLIKY*. 2021. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.

⁷² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. str. 288

⁷³ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. str. 277

⁷⁴ HODA, Dominik. *ÚSTAVNÍ ŽALOBA PROTI PREZIDENTU REPUBLIKY*. 2021. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.

existenci ústavněprávního deliktu je potřeba, aby naplnil znaky skutkové podstaty. Jedná se o objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku. Objekt trestného činu odkazuje na základ složení materiálních znaků trestného činu. Navíc je nezávislý na předmětu trestného činu. V případě velezrady jsou objekty svrchovanost a celivost státu, jeho bezpečnost a demokratický řád. Objektivní stránku velezrady prezidenta republiky je jednání, následky, příčiny a vztah mezi nimi.⁷⁵ Subjektem deliktu je pachatel, tedy prezident, jelikož ústavní žalobu pro velezradu je možno vést podle Ústavy ČR pouze proti prezidentu republiky. Pokud by se podobného deliktu dopustil jiný občan ČR, jednalo by se o trestní čin vlastizrada, který je upraven v trestním zákoníku.⁷⁶ Subjektivní stránkou deliktu je zavinění. Zavinění může být úmyslné nebo nedbalostní. Pro naplnění skutkové podstaty deliktů někdy vyžaduje zákon úmyslné zavinění, v případě velezrady tomu tak není. Záleží pouze na posouzení Ústavního soudu.

3.5. Ústavní delikt hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku

Odpovědnost prezidenta republiky za tento ústavněprávní delikt vznikla v roce 2012, když byla novelizována Ústava. Tato novelizace zavedla přímou volbu prezidenta a rozšířila ústavněprávní odpovědnost prezidenta republiky. Ústavním pořádkem se rozumí Ústava ČR, Listina, ústavní zákony přijaté podle Ústavy ČR a ústavní zákony Národního shromáždění Československé republiky, Federálního shromáždění Československé socialistické republiky a České národní rady upravující státní hranice České republiky a ústavní zákony České národní rady přijaté po 6. červnu 1992.⁷⁷ Mimo tuto definici ústavního pořádku Ústavou tam patří i mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, které byly ratifikovány a vyhlášeny.⁷⁸ Skutková podstata ústavněprávního deliktu hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku má stejnou formu jako u velezrady. Objektem v tomto případě bude Ústava nebo jiná součást ústavního pořádku. Objektivní stránkou bude jednání, následek a přicinný vztah mezi nimi. Subjektem tohoto ústavněprávního deliktu je prezident republiky. Tento subjekt uvádí explicitně Ústava ČR v článku 65 odstavci 3. Subjektivní stránkou je zavinění, které Ústava nespecifikuje, tudíž může být úmyslné nebo nedbalostní.

„Základ tohoto ústavního deliktu a základ jeho zavinění je obsažen opět v již samotném slibu prezidenta republiky, ve kterém se zavazuje zachovávat Ústavu a zákony, 159 naplněním skutkové podstaty ústavního deliktu hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku nedojde jen ke spáchání onoho deliktu, ale ve stejném případě jako u velezrady dojde rovněž k porušení slibu, jejímž složením nabývá zvolený prezident republiky svůj úřad. Jakožto garant

---

⁷⁵ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-599-5.

⁷⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 309

⁷⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 čl. 112 odst. 1

⁷⁸ Nález Ústavního soudu č. 403/2002 Sb.

právního řádu by prezident republiky měl naopak dbát jeho dodržování, nikoli znevažovat své postavení porušením svého slibu.“⁷⁹

3.6. Řízení o ústavní žalobě

Řízení o ústavní žalobě je upraveno v zákoně č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu (dále jen zákon o Ústavním soudu). Tento zákon určuje prioritu projednání ústavní žaloby před jinými návrhy, z této úpravy vyplývá vážnost, důležitost a neodkladnost ústavní žaloby. O ústavní žalobě rozhoduje plénum Ústavního soudu. Podle zákona o Ústavním soudu musí ústavní žaloba proti prezidentu republiky obsahovat přesné vylíčení jednání, kterým se měl prezident republiky dopustit velezrady nebo hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku, spolu s uvedením důkazů, o které se žaloba opírá.⁸⁰

Pro řízení o ústavní žalobě platí povinnost ústního jednání. Během řízení platí zásada kontradiktornosti. Před tím, než začne samo jednání o ústavní žalobě před Ústavním soudem, má soudce zpravodaj možnost vyzvat senát k doplnění žaloby. Toto doplnění je jedinou přípustnou změnou znění žaloby po odsouhlasení ústavní žaloby Parlamentem. Pokud soudce zpravodaj usoudí, že žaloba není dostatečně odůvodněná i po vyzvání k doplnění žádosti Senátem, může žádost o ústavní žalobu zamítnout podle § 42 a 43 zákona o Ústavním soudu.

Jakmile dojde k zahájení řízení, bude prezidentu republiky doručeno znění ústavní žaloby s vyrozuměním o době a místě konání jednání. Doručení znění a vyrozumění zajišťuje Ústavní soud, avšak musí tak učinit nejdéle 10 dní před zahájením ústního řízení. Ústavní soud má dále povinnost vyrozumět senátora, který byl zvolen jako zástupce při projednávání ústavní žaloby Senátem. Prezident republiky má právo na volbu jednoho nebo více právních obhájců. Volba právních obhájců není povinností pro prezidenta republiky, ten má totiž možnost zastupovat se v řízení o ústavní žalobě před Ústavním soudem sám. Tato varianta je bohatě diskutovaná ústavními teoretiky, kteří mají často rozdílné názory.

Ústní jednání začne sdělením věci plénu Ústavního soudu. Předsedající pléna následně zkontroluje, zda se dostavily všechny předvolané osoby. V případě že by se některá z předvolaných osob nedostavila, rozhodne Ústavní soud zda je možno pokračovat v jednání nebo je potřeba jednání odložit. Pokud jsou všechny předvolané osoby přítomné nebo Ústavní soud uzná, že v jednájí je možno pokračovat, přečte předseda Senátu po výzvě předsedajícího pléna ústavní žalobu na prezidenta republiky. Po přečtení ústavní žaloby vyzve předsedající prezidenta republiky a jeho právní zástupce aby se k této ústavní žalobě vyjádřili.

Po se vyjádření strany obžalovaného začne důkazní řízení. V důkazním řízení jsou přednesy důkazy z obou stran. Po přednesení důkazů jsou vyslechnuti svědci a znalci. K jednotlivým důkazům se mohou vyjádřit obě strany, jak zástupce

---

⁷⁹ HODA, Dominik. *ÚSTAVNÍ ŽALOBA PROTI PREZIDENTU REPUBLIKY*. 2021. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.

⁸⁰ Zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu §97 odst. 2

Senátu, tak prezident a jeho právní zástupci. Obě strany mohou rovněž pokladát otázky svědkům a znalecům. Po skončení dokazovací procesu předsedající pléna dokazovací řízení ukončí a vyzve zástupce Senátu a prezidenta republiky s jeho právními zástupci k závěrečné řeči.

Po pronesené závěrečných řečí a za předpokladu, že důkazní řízení nevyžaduje žádné doplnění, se plénum Ústavního soudu odebere k závěrečné poradě. Tímto odebráním se k závěrečné poradě zaniká pravomoc Senátu na stažení ústavní žaloby, které mohlo být doručeno písemně Ústavnímu soudu. Dalším důvod ukončení řízení je smrt prezidenta republiky. Smrtí prezidenta republiky začíná běžet 30 denní lhůta, ve které může manžel nebo přímý příbuzný zažádat o obnovení řízení. Tato pravomoc je dána manželovi a příbuzným za účelem očištění jména zesnulého. Pokud by prezident republiky po zahájení řízení abdikoval nebo pokud by uplynula lhůta výkonu jeho funkce, tak by řízení pokračovalo dále.⁸¹

---

⁸¹ HODA, Dominik. *ÚSTAVNÍ ŽALOBA PROTI PREZIDENTU REPUBLIKY*. 2021. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.

4. Historické příklady odpovědnosti prezidenta republiky

Odpovědnost prezidenta republiky má dopad ne jen na prezidenta jako hlavu státu, ale v mnoha případech i na fyzickou osobu, která tuto pozici reprezentuje. V následujících příkladech se pokusím vysvětlit procesy, které vedly ke vzniku odpovědnosti prezidenta a následně popsat dopad této odpovědnosti v rovině osobní a právní na mně známých a osobních případech. Nebudu se zabývat případy typu ukradení pera nebo nevhodnému vyjadřování na veřejnosti, ale spíše půjde o případy, kdy došlo k porušení povinností prezidenta v mnohem větším měřítku s dopadem na celou společnost.

4.1. Slobodan Milošević

Proces s válečnými zločiny Slobodana Miloševiče, bývalého prezidenta Svazové republiky Jugoslávie, u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii – dále jen ICTY, trval od roku 2002 do své smrti v roce 2006 něco málo přes čtyři roky. Milošević čelil 66 trestným činům proti lidskosti, genocidě a válečným zločinům spáchaným během jugoslávských válek v 90. letech. Ve všech bodech obžaloby odmítl vinu.

Slobodan Milošević byl v květnu 1999, během války v Kosovu, obžalován Mezinárodním trestním tribunálem OSN pro bývalou Jugoslávii ze zločinů proti lidskosti v Kosovu. Obvinění z porušování zákonů nebo válečných zvyklostí, hrubého porušení Ženevských konvencí v Chorvatsku a Bosně a genocidy v Bosně se přidali o rok a půl později.⁸²

Obvinění, ze kterých byl Milošević obviněn, byla: genocida; spoluúčast na genocidě; deportace; vražda; pronásledování z politických, rasových nebo náboženských důvodů; nelidské činy/násilný převod; vyhlazování; odnětí svobody; mučení; úmyslné zabíjení; nezákonné věznění; úmyslně způsobovat velké utrpení; nezákonná deportace nebo přesun; rozsáhlé ničení a přivlastňování majetku, neodůvodněné vojenskou nutností a prováděné nezákonně a svévolně; kruté zacházení; drancování veřejného nebo soukromého majetku; útoky na civilisty; zničení nebo úmyslné poškození historických památek a institucí věnovaných vzdělávání nebo náboženství; nezákonné útoky na civilní objekty.⁸³

4.1.1. Proces

Po Miloševićově převozu byla původní obvinění z válečných zločinů v Kosovu povýšena o obvinění z genocidy v Bosně a válečných zločinů v Chorvatsku. Dne 30. ledna 2002 Milošević obvinil tribunál pro válečné zločiny ze „zlého a

---

⁸² UNITED NATIONS. PROSECUTOR v. RADOVAN KARADŽIĆ PUBLIC [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/karadzic/tjug/en/160324_judgement.pdf

⁸³ United Nations International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Milošević, Slobodan (IT-02-54) [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.icty.org/case/slobodan_milosevic/4#ind

nepřátelského útoku“ proti němu. Soud začal v Haagu 12. února 2002, Milošević se bránil. Milošević zůstal během procesu vzdorovitý; na konci svého prvního vystoupení se vysmíval stručnosti sezení tím, že se podíval na hodinky a řekl „Patnáct minut.“⁸⁴

Rade Marković uvedl, že písemné prohlášení, které učinil, naznačující, že Milošević z něj bylo získáno špatným zacházením, které se právně rovnalo mučení jmenovanými důstojníky NATO, soudce May to prohlásil za „irelevantní“, ale Milošević uvedl, že to bylo zakázáno podle pravidla z roku 1988 týkající se důkazů získaných mučením.

Obžalobě trvalo dva roky, než předložila svůj případ v první části procesu, kde se týkala válek v Chorvatsku, Bosně a Kosovu. Během dvouletého období byl proces bedlivě sledován veřejností zúčastněných bývalých jugoslávských republik, protože zahrnoval různé významné události z války a zahrnoval několik významných svědků.

Milošević při obhajobě četl z knihy Friedricha Naumanna *Mittleuropa* a tvrdil, že dlouhodobým cílem německé zahraniční politiky a zejména německé liberální strany bylo „vymazat Srbsko z mapy“, přičemž uvedl řadu údajných provinění Německa proti Srbsku za posledních sto let, včetně uznání Chorvatska a dalších zemí. Poukázal na to, že Klaus Kinkel, německý ministr zahraničí, který navrhl vytvoření tribunálu, byl německý liberál.⁸⁵

Během případu stíhání svědčilo 295 svědků a soudu bylo předloženo 5 000 exponátů, které zaznamenávaly množství důkazů. Po předložení případu obžaloby zamítl soudní senát dne 16. června 2004 návrh obhajoby na zamítnutí obžaloby pro nedostatek důkazů a rozhodl v souladu s pravidlem 98, že případ obžaloby obsahuje důkazy, které mohou podpořit odsouzení všech 66 počítá. Obrana měla na předložení svého případu stejnou lhůtu jako obžaloba. Celkem se jednalo o 466 slyšení, čtyři hodiny denně. V případě Obrana zbývalo 40 hodin a soud měl podle plánu skončit do konce jara.

Obžaloba byla nařízena soudním senátem, aby během čtyř a půl až pěti měsíců uzavřel svůj případ v Kosovu, aby se v září 2002 uvolnil prostor pro předložení případů Bosny a Chorvatska, po němž by následoval případ obhajoby, pokud tak Milošević chtěl. Zpočátku se předpokládalo, že délka soudního procesu bude trvat dva roky a místo toho trval čtyři roky, které obsahovaly více odročení, která skončila Miloševićovou smrtí před dokončením jeho obhajoby.⁸⁶

Milošević byl nalezen mrtvý ve své cele dne 11. března 2006 ve vazebním středisku tribunálu OSN pro válečné zločiny, které se nachází v části Scheveningen v Haagu v Nizozemsku. Řízení proti němu bylo ukončeno o tři dny později, čímž byl proces fakticky ukončen. Pitva brzy zjistila, že Milošević zemřel na infarkt.

---

⁸⁴ Slobos's Tribunal Farce. Institute for War and Peace reporting [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://iwpr.net/global-voices/slobos-tribunal-farce>

⁸⁵ United nations international criminal tribunal for the former yugoslavia. Slobodan Milošević Trial - the Prosecution's case [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.icty.org/en/content/slobodan-milo%C5%A1evi%C4%87-trial-prosecutions-case>

⁸⁶ ARMATTA, Judith. *Twilight of Impunity: The War Crimes Trial of Slobodan Milosevic*. 1. Durham, North Carolina: Duke University Press Books, 2010. ISBN 978-0-8223-4746-0.

Trpěl srdečními problémy a vysokým krevním tlakem. Mnoho podezření bylo vysloveno v tom smyslu, že infarkt způsobil nebo umožnil úmyslně – podle sympatizantů ICTY nebo podle kritiků on sám.⁸⁷ Jeho smrt rozděluje společnost v bývalých zemích Jugoslávie dodnes. Na jedné straně stojí lidé, kteří ho viděli jako tyrana a na druhé straně je menšina “přesvědčených“ Srbů, kteří ho obdivují za jeho politiku a historické činy.

4.2. Viktor Janukovyč

Viktor Federovyč Jankovyč je bývalý politik, který sloužil jako čtvrtý prezident Ukrajiny od roku 2010 do roku 2014, kdy byl po měsících protestů proti jeho prezidentství odvolán z úřadu v rámci Revoluce důstojnosti. V letech 2006 až 2007 byl předsedou vlády Ukrajiny; na tomto postu působil také od listopadu 2002 do ledna 2005 s krátkým přerušením v prosinci 2004. V současnosti žije v exilu v Rusku, kde žije od svého odvolání z úřadu v roce 2014.⁸⁸

Janukovyč sloužil jako guvernér Doněcké oblasti, provincie na východní Ukrajině, od roku 1997 do roku 2002. Byl předsedou vlády Ukrajiny od 21. listopadu 2002 do 7. prosince 2004 a od 28. prosince 2004 do 5. ledna 2005 za prezidenta Leonida Kučmy. Janukovyč poprvé kandidoval na prezidenta v roce 2004: postoupil do druhého kola voleb a původně byl prohlášen za vítěze proti bývalému premiérovi Viktoru Juščenkovi. Volby však byly plně obviněny z volebního podvodu a zastrašování voličů. To způsobilo rozsáhlé protesty občanů a Kyjevské náměstí nezávislosti bylo obsazeno v době, která se stala známou jako oranžová revoluce. Ukrajinský nejvyšší soud anuloval druhé kolo voleb a nařídil druhé kolo. Janukovyč v těchto druhých volbách prohrál s Juščenkem. Za prezidenta Juščenka byl podruhé předsedou vlády od 4. srpna 2006 do 18. prosince 2007.

4.2.1. Proces

Janukovyč byl zvolen prezidentem v roce 2010, když porazil premiérku Julii Tymošenkovou. Volby byly mezinárodními pozorovateli hodnoceny jako svobodné a spravedlivé. V listopadu 2013 začala série událostí, které vedly k jeho sesazení z funkce prezidenta. Uprostřed tlaku ze strany Ruska Janukovyč náhle změnil názor a odmítl čekající asociační dohodu s EU, místo toho se rozhodl pro užší vztahy s Ruskem a záchranou ruské půjčky. To vyvolalo velké protesty příznivců evropské integrace, kteří obsadili kyjevské náměstí nezávislosti a pořádali shromáždění po celé Ukrajině ve vlně občanských nepokojů přezdívaných „euromajdan“. V lednu

---

⁸⁷ Milosevic found dead in his cell. BBC News [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4796470.stm>

⁸⁸ Ukraine's ex-president Viktor Yanukovich found guilty of treason. The Guardian [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/jan/25/ukraine-ex-president-viktor-yanukovich-found-guilty-of-treason>

2014 to přerostlo v smrtelné střety v Kyjevě mezi demonstranty a speciální pořádkovou policií Berkut. Ve dnech 18.–20. února došlo v Kyjevě k vážnému násilí, kdy policejní odstřelovači stříleli na demonstranty a zabili téměř 100 lidí. Dne 21. února podepsal Janukovyč a parlamentní opozice dohodu o vytvoření prozatímní vlády jednoty, ústavních reforem a předčasných voleb. Později toho dne však tajně uprchl z hlavního města do Charkova a tvrdil, že jeho auto bylo zastřeleno, když opouštěl Kyjev a cestoval vedle Krymu a nakonec do exilu v Rusku.⁸⁹

Dne 22. února 2014 ukrajinský parlament odhlasoval jeho odvolání z funkce a naplánování předčasných voleb na základě toho, že se vzdal svých ústavních povinností, nikoli prostřednictvím procesu impeachmentu. O dva dny později prozatímní vláda vydala zatykač na jeho zatčení a obvinila ho z odpovědnosti za „masové zabíjení civilistů“. Po svém odchodu Janukovyč uspořádal několik tiskových konferencí a prohlásil, že zůstane „legitimní hlavou ukrajinského státu zvolenou ve svobodném hlasování ukrajinskými občany“. Dne 18. června 2015 byl Janukovyč oficiálně parlamentem zbaven titulu prezidenta. Dne 24. ledna 2019 byl v nepřítomnosti odsouzen ukrajinským soudem ke třinácti letům vězení za velezradu.⁹⁰⁹¹

V sociálních průzkumech provedených od jeho odchodu z úřadu je Janukovyč považován za nejhoršího prezidenta v ukrajinské historii.⁹² Janukovyč také dal své jméno souhrnnému termínu různých chyb ukrajinských politiků, které se nyní nazývají janukismy.⁹³

4.2.2. Důvody obvinění

Holdomor

Sovětský hladomor v letech 1932–33, v ukrajinštině nazývaný „Holodomor“, si vyžádal až 10 milionů obětí, většinou na Ukrajině, ale také v některých jiných částech Sovětského svazu, protože zásoby potravin rolníků byly násilně odstraněny Stalinovým režimem prostřednictvím NKVD. tajná policie.⁹⁴

Janukovyčův postoj k hladomoru byl: "Holodomor proběhl, byl odsuzován a mezinárodní společnost hladomor vyhodnotila, ale nikdy nebyl označen za

---

⁸⁹ Yanukovich set to become president as observers say Ukraine election was fair. The Guardian [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/feb/08/viktor-yanukovich-ukraine-president-election>

⁹⁰ Ukraine: Is Yanukovich Finished?. The National Interest [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://nationalinterest.org/commentary/ukraine-yanukovich-finished-9775?page=2>

⁹¹ Kyiv Post [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://archive.kyivpost.com/article/content/euromaidan/yanukovich-says-he-is-still-president-of-ukraine-337743.html>

⁹² Slovoidilo [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/27/infografika/polityka/prezydentski-rejtynhy-yak-zmynuvavsvya-riven-doviry-zelenskoho-ta-joho-poperednykiv>

⁹³ Centreua [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://centreua.org/parlamentska-respublika/istoriya-prezydentiv-ukrayiny-v-semy-aktah-abo-chomu-teatr-odnogo-aktora-nam-ne-pidhodyt/>

⁹⁴ Holodomor: Memories of Ukraine's silent massacre. BBC News [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-25058256>

genocidu ukrajinského lidu. Pokusy Ukrajiny o to obviňovat jednoho z našich sousedů jsou nespravedlivý." "Hladomor byl na Ukrajině, v Rusku, Bělorusku a Kazachstánu. Byl to výsledek politiky Stalinova totalitního režimu."⁹⁵

Janukovyčova tisková služba tvrdí, že neschvaluje zločiny KGB a jejich předchůdců v sovětských dobách, nicméně v roce 2002 napsal předmluvu ke knize dvou bývalých agentů KGB podporujících KGB a její předchůdce, v níž uvedl, že NKVD a Cheka „pevně stáli na strážích zájmů našeho lidu a státu“ a chválili je za zahájení „boje proti politickému extremismu, sabotážím a kriminálním aktivitám“. Napsal také, že „donbaští čekisté za jakýchkoli podmínek plnili a vykonávali svou vysokou povinnost se ctí“.⁹⁶

Ruština jako úřední jazyk

Janukovyč v minulosti prohlásil, že chce, aby se ruština stala druhým státním jazykem na Ukrajině. V současné době je ukrajinština jediným úředním jazykem Ukrajiny. Na druhé straně na setkání s laureáty národní ceny Tarase Ševčenka v Kyjevě dne 9. března 2010 prohlásil, že „Ukrajina bude nadále propagovat ukrajinský jazyk jako svůj jediný státní jazyk“.⁹⁷

V novinovém rozhovoru během ukrajinské prezidentské volební kampaně v roce 2010 uvedl, že postavení ruštiny na Ukrajině „je příliš zpolitizované“ a řekl, že pokud bude v roce 2010 zvolen prezidentem, „bude mít skutečnou příležitost přijmout zákon o jazycích, který zavádí požadavky Evropské charty regionálních jazyků“. Řekl, že tento zákon bude potřebovat 226 hlasů v ukrajinském parlamentu (polovina hlasů místo dvou třetin hlasů potřebných ke změně ústavy Ukrajiny) a že mu voliči řekli, že současný status ruštiny na Ukrajině vytváří „problémy“ v nemocnici, ve škole, na univerzitě, u soudů, v kanceláři“.⁹⁸

S účinností od srpna 2012 nový zákon o regionálních jazycích opravňuje jakýkoli místní jazyk, kterým mluví alespoň 10% menšina, být prohlášen za oficiální v této oblasti.⁹⁹ Dne 23. února 2014, po Revoluci důstojnosti, byl parlamentem schválen návrh zákona, který by zrušil zákon o regionálních jazycích, čímž by se ukrajinština stala jediným státním jazykem na všech úrovních. Tento návrh zákona byl zablokovan úřadujícím prezidentem Turčynovem, dokud nebude

---

⁹⁵ Yanukovich: Femine of 1930s was not a genocide against Ukrainians. Kyiv Post [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.kyivpost.com/news/nation/detail/65137/>

⁹⁶ In 2002, Yanukovich as Donetsk Oblast governor endorsed book glorifying Stalin-era secret police. Kyiv Post [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120211095150/http://www.kyivpost.com/news/nation/detail/119065/>

⁹⁷ Yanukovich: Ukraine will not have second state language. Kyiv Post [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20110605060236/http://www.kyivpost.com/news/nation/detail/61283/>

⁹⁸ Доверия к Тимошенко у меня нет и быть не может. Kommersantua [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20110718160523/http://www.kommersant.ua/doc.html?docId=1289144>

⁹⁹ Yanukovich signs language bill into law. Kyiv Post [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/yanukovich-signs-language-bill-into-law-311230.html>

připraven náhradní zákon. Zákon z roku 2012 byl prohlášen za protiústavní a Ústavní soud Ukrajiny jej zrušil v roce 2018, 4 roky po Euromajdanu.¹⁰⁰

Zprávy o korupci a klientelismu

Janukovyč byl široce kritizován za „masivní“ korupci a klientelismus.¹⁰¹

V lednu 2013 se více než polovina ministrů jmenovaných Janukovyčem buď narodila v regionu Donbas, nebo tam udělala zásadní část své kariéry, a Janukovyč byl obviněn z „regionálního klientelismu“ za své personální obsazení policie, soudnictví a daní. služby „po celé Ukrajině“ s „lidmi z Donbasu“. Více než 46 % rozpočtových dotací na sociální a ekonomický rozvoj bylo přiděleno správě Doněcké a Luhanské oblasti v Donbasu – 0,62 miliardy UAH (76,2 milionu USD) oproti 0,71 miliardy UAH (87,5 milionu USD) pro zbytek země.¹⁰²

Anders Åslund, švédský ekonom a ukrajinský analytik, popsal konsolidaci ukrajinské ekonomické moci v rukou několika „elitních průmyslových magnátů“, z nichž jeden z nejbohatších a nejvlivnějších se stal vlastním synem prezidenta Janukovyče Oleksandrem Janukovyčem. Přesné rozložení bohatství a přesnou váhu vlivu je těžké změřit, ale většina nejbohatších mužů země se bála překročit Janukovyčovu rodinu, a to i v případech, kdy jejich vlastní ekonomické zájmy upřednostňovaly ekonomicky proevropskou Ukrajinu.¹⁰³

Janukovyčova rodina, skupina mladých obchodníků popisovaných jako „loupeživí kapitalisté“, skupovala veřejné i soukromé podniky za „horní dno“ dostupné ve stagnujících ekonomických podmínkách způsobených Janukovyčovou hospodářskou politikou.“ Åslund, jednou z výrazných výjimek z vlivu Janukovyčovy rodiny byl Petro Porošenko, který je popisován jako „neobyčejně odvážný“, ačkoli jeho cukrářské impérium je méně náchylné ke zničení kvůli značné moci, kterou Janukovyčova rodina měla v odvětvích těžkého průmyslu umístěných v Janukovyčově geografické moci. základna Doněck.¹⁰⁴

Janukovyč měl odhadované čisté jmění \$ 12 miliard a byl obviněn ukrajinskými úředníky ze zpronevěry finančních prostředků z ukrajinské státní pokladny. Arsenij Jaceňuk tvrdil, že finanční prostředky státní pokladny ve výši až 70 miliard dolarů byly převedeny na zahraniční účty během Janukovyčova prezidentství. Úřady ve Švýcarsku, Rakousku a Lichtenštejnsku zmrazily majetek Janukovyče a jeho syna Oleksandera dne 28. února 2014 až do vyšetřování praní

---

¹⁰⁰ Gov.ua [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20180302221823/http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2-p_2018.pdf

¹⁰¹ Yanukovych Must Go. Foreignaffairs [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/eastern-europe-caucasus/2013-12-11/yanukovych-must-go>

¹⁰² Бюджет-2013: золоті гори для сходу, заходу - мізер. Epravda.ua [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.epravda.com.ua/columns/2012/12/24/352306/>

¹⁰³ Ukraine crisis: Yanukovych and the tycoons. BBC News [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-25323964>

¹⁰⁴ Ukraine crisis: Yanukovych and the tycoons. BBC News [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-25323964>

špinavých peněz. Janukovyč popřel, že by zpronevěřil finanční prostředky, a uvedl, že jeho údajné zahraniční účty neexistují.¹⁰⁵

Během prezidentování Viktora Janukovyče bylo nejméně 7000 ukrajinských společností napadeno oligarchickým klanem Janukovyče (tzv. „Janukovyčovy rodiny“). Toto číslo zahrnuje jak případy tzv. Rodiny vstupujících do práv firem, které se jim líbí, nelegálními metodami, tak „přepadení“ za účelem získání „tributu“ – tedy komerčního zisku. Dokládají to údaje Anti-Raider Union of Entrepreneurs of Ukraine. Obětím Janukovyčových nájezdnických metod byla nabídnuta pravidelná „pocta“ ve výši 30–50 % zisku společnosti – nebo se vzdát jejího vlastnictví.

Obvinění z manipulace s hlasováním

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě potvrdila svědecké výpovědi voličů, kterým byl zablokován přístup k volebním urnám a byli napadáni spolu s místními volebními úředníky, kteří se pokusili zmařit praxi Berkutu spočívající v falšování volebních lístků ve prospěch kandidátů Janukovyčovy Strany regionů. Byly hlášeny jednotlivé případy, kdy se občané seskupovali a bránili se Berkutu, aby zachovali volební integritu a výsledky. Po nástupu k moci Janukovyč zrušil kontrolní opatření zavedená během Juščenkovy administrativy, aby zamezila zneužívání občanů Berkutem, načež speciální jednotky „zvyšovaly svou brutalitu“.¹⁰⁶

4.2.3. Následky

Euromajdan

Od roku 2012 Ukrajina a EU jednaly o dohodě o volném obchodu a přidružení. V roce 2013 Nejvyšší radou (ukrajinský parlament) drtivou většinou schválila finalizaci dohody s EU a Janukovyč naléhal na parlament, aby přijal zákony tak, aby Ukrajina splnila kritéria EU a mohla dohodu podepsat v listopadu 2013. Rusko ale vyvinulo tlak na Ukrajinu, aby dohodu odmítla.

Dne 21. listopadu 2013 Janukovyč náhle změnil názor na Asociační dohodu s EU a místo toho se rozhodl posílit ekonomické vazby s Ruskem. To vyvolalo velké protesty na náměstí Nezávislosti (Maidan Nezalezhnosti) v centru Kyjeva, které se stalo známým jako „Euromajdan“. Demonstranti, sdružení pod Majdanskou lidovou unií, požadovali, aby Janukovyč splnil svůj závazek podepsat dohodu, nebo jinak rezignoval. Vyzvali také k návratu k ústavě Ukrajiny z roku 2004, která by dala parlamentu větší pravomoci nad prezidentem. Rozsah protestů se brzy rozšířil.

---

¹⁰⁵ Ukraine Treasury 'Stripped' By Ousted Regime. News Sky [online]. [cit. 2023-03-31].

Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20151018204136/http://news.sky.com/story/1218041/ukraine-treasury-stripped-by-ousted-regime>

¹⁰⁶ Why Ukraine's Berkut Special Police Force Is So Scary. Business Insider [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/meet-the-ukraines-brutal-berkut-police-force-2014-1>

Demonstranti se postavili proti tomu, co viděli jako rozšířenou vládní korupci, zneužívání moci, porušování lidských práv a vliv oligarchů.¹⁰⁷¹⁰⁸

Během ‚povstání na Majdanu‘ bylo Náměstí nezávislosti obrovským protestním táborem obsazeným tisíci demonstranty a chráněným provizorními barikádami. Měl kuchyně, stanoviště první pomoci a vysílací zařízení, stejně jako jeviště pro projevy, přednášky, debaty a představení. Policie na tábor několikrát zaútočila, což vyvolalo další hněv.

Janukovyč byl mimo jiné obviněn z používání Berkutu k vyhrožování, útokům a mučení demonstrantů. Berkut, později rozpuštěn 25. února 2014, byli speciální policejní složkou pod jeho osobním velením a byli obviněni z hájení ruských zájmů.¹⁰⁹

Násilí eskalovalo po 16. lednu 2014, kdy Janukovyč podepsal drakonické protiprotestní zákony. První demonstranti byli zabití při prudkých střetech s policií v ulici Hrushevsky ve dnech 19.–22. ledna. V reakci na to demonstranti obsadili provinční vládní budovy v mnoha regionech Ukrajiny. Dne 28. ledna parlament zrušil devět z 12 omezujících zákonů. Toho dne Mykola Azarov, předseda vlády Ukrajiny, odstoupil „v zájmu mírového řešení“ občanských nepokojů.¹¹⁰

K nejsmrtelejnějším střetům došlo ve dnech 18.–20. února, kdy na Ukrajině došlo k nejkrutějšímu násilí od doby, kdy znovu získala nezávislost. Tisíce demonstrantů postupovaly z Majdanu v Kyjevě směrem k parlamentu v čele s aktivisty se štíty a přilbami. Stříleli na ně policejní odstřelovači. Téměř 100 demonstrantů bylo zabito, stejně jako 13 policistů.¹¹¹

V červnu 2015 v rozhovoru pro BBC Newsnight Janukovyč uvedl, že nikdy nenařídil bezpečnostním silám zahájit palbu, ale také řekl, že neudělal dost, aby zabránil krveprolití. Řekl, že "příslušníci bezpečnostních sil plnili své povinnosti podle platných zákonů. Měli právo používat zbraně."¹¹²

Odvolání z prezidentské funkce a exil

V pátek 21. února 2014 podepsal Janukovyč a vůdci parlamentní opozice dohodu o vytvoření prozatímní vlády jednoty, ústavních reforem a předčasných voleb. Ten den ukrajinský parlament (Verkhovna Rada) hlasoval poměrem 386:0 pro obnovení ústavy Ukrajiny z roku 2004. Během odpoledne policie opustila

---

¹⁰⁷ Ukraine Opposition Vows To Continue Struggle After Yanukovich Offer. Rferl [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/protesters-police-tense-standoff-ukraine/25241945.html>

¹⁰⁸ MARPLES, David R. a Frederick V. MILLS. Ukraine's Euromaidan: Analyses of a Civil Revolution. 1. University of Alberta: ibidem Press, 2015. ISBN 9783838207407.

¹⁰⁹ WYNNYCKYJ, Mychailo. Ukraine's Maidan, Russia's War: A Chronicle and Analysis of the Revolution of Dignity. 1. University of Alberta: ibidem Press, 2015. ISBN 9783838213002.

¹¹⁰ Ukrainian Prime Minister Azarov resigns. Interfaxua [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://en.interfax.com.ua/news/general/187663.html>

¹¹¹ WYNNYCKYJ, Mychailo. Ukraine's Maidan, Russia's War: A Chronicle and Analysis of the Revolution of Dignity. 1. University of Alberta: ibidem Press, 2015. ISBN 9783838213002.

¹¹² Ukraine crisis: Yanukovich regrets bloodshed in Kiev. BBC News [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-33224138>

centrum Kyjeva a umožnila demonstrantům převzít kontrolu. Janukovyč toho večera tajně uprchl z města.¹¹³

V sobotu 22. února se Janukovyče nepodařilo najít a parlament nebyl informován o jeho pobytu. Mimořádné zasedání parlamentu. Předseda parlamentu Volodymyr Rybak toho rána rezignoval. Parlament poté zvolil předsedou Oleksandra Turčynova. Podle ústavy z roku 2004, pro jejíž obnovení hlasoval parlament, by prezidentské pravomoci přešly na předsedu, pokud by prezident odstoupil nebo nebyl schopen plnit své povinnosti. Bývalá ústava uváděla, že pravomoci prezidenta přejdou na předsedu vlády. Chyběl také úřadující premiér Serhij Arbuzov.

Odpoledne Rada hlasovala poměrem 328:0 (asi 73 % ze 447 členů) pro odvolání Janukovyče z jeho funkce a pro naplánování předčasných prezidentských voleb na 25. května. Rezoluce konstatovala, že Janukovyč odstoupil od plnění svých ústavních povinností, „což ohrožuje správu státu, územní celistvost a suverenitu Ukrajiny“, a citovala „okolnosti krajní naléhavosti“. Usnesení o odstranění Janukovyče podpořily všechny opoziční strany: 86 poslanců Baťkivščiny (Strana vlasti), 41 poslanců Ukrajinské demokratické aliance za reformu (UDAR), 36 poslanců Svobody (Strana svobody), 30 poslanců KSČ, stejně jako 99 nezávislých. Pro jeho odvolání navíc hlasovalo 36 poslanců Janukovyčovy Strany regionů. Nebyly žádné hlasy proti. Ze zbývajících poslanců bylo 115 nepřítomno a 6 nehlasovalo. Podle ústavy z roku 2004 se předseda parlamentu Turčynov stal úřadujícím prezidentem.¹¹⁴

Podle ruského politika Olega Mitvola koupil Janukovyč 26. února 2014 dům v Barvikha za 52 milionů dolarů.¹¹⁵

Dne 27. února zpráva uvedla, že Janukovyč požádal úřady Ruské federace, aby zaručily jeho osobní bezpečnost na území Ruska, což oni přijali. Janukovyč prohlásil, že rozhodnutí ukrajinského parlamentu přijatá „v atmosféře extremistických hrozeb“ jsou nezákonná a zůstává „právním prezidentem Ukrajiny“. Obvinil opozici z porušení dohod z 21. února a požádal ozbrojené síly Ukrajiny, aby do krize nezasahovaly. Přesné místo pobytu Janukovyče, když učinil toto prohlášení, nebylo jasné. V červnu 2015 v rozhovoru pro BBC Newsnight poděkoval ruskému prezidentovi Vladimíru Putinovi za „záchranu jeho života“.¹¹⁶

---

¹¹³ Ukraine Protestors Seize Kiev As President Flees. World Time [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://world.time.com/2014/02/22/ukraines-president-flees-protestors-capture-kiev/>

¹¹⁴ WYNNYCKYJ, Mychailo. Ukraine's Maidan, Russia's War: A Chronicle and Analysis of the Revolution of Dignity. 1. University of Alberta: ibidem Press, 2015. ISBN 9783838213002.

¹¹⁵ Янукович купил дом в Барвихе за \$52 млн - российский политик. Korrespondent [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://korrespondent.net/ukraine/politics/3312452-yanukovych-kupyl-dom-v-barvykhe-za-52-mln-rossyiskyi-polytyk>

¹¹⁶ Ukraine crisis: Yanukovich regrets bloodshed in Kiev. BBC News [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-33224138>

ZÁVĚR

Cílem mojí práce bylo rozebrat pojem odpovědnost prezidenta republiky a vysvětlit jak odpovědnost vzniká a jaké má následky. Odpovědnost je pojem, který má mnoho rovin a aspektů, které jej ovlivňují.

V první kapitole jsem se rozebíral prezidentovo postavení a jeho pravomoci. První kapitole jsem věnoval nejvíce prostoru, protože se týká vzniku odpovědnosti. Odpovědnost by neexistovala bez nějakého řádu, ať už právního nebo morálního, který určuje vznik odpovědnosti, v případě právního řádu celkem jasně, v případě morálního nevášně. Pravomoci jsem rozdělil na ty, které vyžadují podpis předsedy vlády nebo pověřeného člena vlády a na ty, které vykonává prezident bez takového podpisu. Prezident nese pouze částečnou odpovědnost za výkon kontrasignovaných pravomocí. Z toho důvodu jsem se zaměřil více na ty nekontrasignované.

Druhá kapitola se týká odpovědnosti samotné. Odpovědnost je velmi složité a rozsláhlé téma, které se dotýká mnoho právních i mimoprávních okruhů. V druhé kapitole jsem se snažil objasnit odpovědnosti prezidenta republiky, které se týkají jeho funkce a které by ji mohli nějakým způsobem ovlivnit.

Třetí kapitola s názvem ústavní žaloba obsahuje krátkou historii naší Ústavy. Pro pochopení současné úpravy Ústavy ČR, která definuje funkci hlavy státu a její ústavněprávní odpovědnost, je důležité znát alespoň okrajově její historický vývoj a kontext. Poté jsem zde krátce rozebral institut ústavní žaloby proti prezidentu republiky a delikty s ní spojené, jako jsou velezrada a hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Po vysvětlení základních pojmů ústavní žaloby jsem popsal proces řízení ústavní žaloby před Ústavním soudem. Jedná se o proces, který zatím v historii České republiky nebyl zahájen. Blízko k tomu bylo, když v roce 2013 Senát odsouhlasil žalobu za udělení neodůvodněné amnestie prezidentem Václavem Klausem. Ústavní soud ale tuto žádost zamítl z důvodu uplynutí doby výkonu funkce prezidenta. Dalším příkladem, kdy Senát odsouhlasil podání ústavní žaloby na prezidenta byl rok 2019, kdy prezident Miloš Zeman odmítl jmenovat Miroslava Pocheho jako ministra zahraničních věcí a odmítl odvolat ministra kultury Antonína Staňka. V tomto případě s ústavní žalobou nesouhlasila Poslanecká sněmovna.

Čtvrtá a poslední kapitola je o dvou historických příkladech odpovědnosti prezidenta. Jedním z důvodů proč jsem zvolil tyto dva příklady je jejich markantní vliv na společnost, dalším důvodem je jejich relativní aktuálnost a posledním důvodem je osobní znalost daných zemí. I přes to, že se jedná o příklady z jiných republik než je Česká republika, dovoluji si tvrdit, že uvede podmínky a situace, které vedly ke vzniku odpovědnosti, jsou aplikovatelné ve většině ústav a právních systemech, včetně toho našeho.

Po přečtení různých diplomových prací a odborných textů jsem usoudil, že téma odpovědnosti prezidenta republiky a pojmů s ním spojených je velmi složité. Hlavním důvodem komplexnosti téma je jeho demonstrativní výklad ze strany zákonodárců. Navíc pojem odpovědnost prezidenta republiky zasahuje i do dalších okruhů než je právo.

SUMMARY

The aim of my work was to analyze the concept of responsibility of the President of the Republic and explain how responsibility arises and what its consequences are. Responsibility is a concept that has many levels and aspects that affect it.

In the first chapter, I discussed the president's position and powers. I devoted the most space to the first chapter because it concerns the origin of responsibility. Liability would not exist without some order, whether legal or moral, which determines the origin of liability, in the case of a legal order quite clearly, or morally unspeakably. I have divided the powers into those which require the signature of the Prime Minister or an authorized member of the Government and those exercised by the President without such a signature. The President bears only partial responsibility for exercising the countersigned powers. For this reason, I focused more on the uncontracted ones.

The second chapter deals with responsibility itself. Accountability is a very complex and extensive topic that affects many legal and non-legal areas. In the second chapter, I tried to clarify the responsibilities of the President of the Republic, which relate to his function and which could affect it in some way.

The third and final chapter, entitled Constitutional Action, contains a brief history of our Constitution. To understand the current regulation of the Constitution of the Czech Republic, which defines the function of the head of state and its constitutional responsibility, it is important to know at least marginally its historical development and context. Then I briefly discussed the institute of constitutional action against the President of the Republic and the offenses associated with it, such as high treason and gross violations of the Constitution or other parts of the constitutional order. After explaining the basic concepts of constitutional action, I described the process of conducting a constitutional action before the Constitutional Court. This is a process that has not yet begun in the history of the Czech Republic. It was close to this when in 2013 the Senate approved a lawsuit for granting unjustified amnesty by President Václav Klaus. However, the Constitutional Court rejected this request due to the expiration of the term of office of the President. Another example of the Senate's approval of a constitutional lawsuit against the president was 2019, when President Miloš Zeman refused to appoint Miroslav Poche as foreign minister and refused to dismiss Minister of Culture Antonín Staněk. In this case, the Chamber of Deputies did not agree with the constitutional action.

The fourth and final chapter is about two historical examples of presidential responsibility. One of the reasons why I chose these two examples is their market influence on society, another reason is their relative topicality, and the last reason is personal knowledge of the countries in question. Despite the fact that these are examples from other republics than the Czech Republic, I dare to say that the stated conditions and situations that led to the emergence of liability are applicable in most constitutions and legal systems, including ours.

After reading various diploma theses and professional texts, I concluded that the topic of the responsibility of the President of the Republic and the concepts associated with it is very complex. The main reason for the complexity of the topic is its demonstrative interpretation by the legislators. In addition, the notion of responsibility of the President of the Republic extends to areas other than law.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura knižní

- KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.
- THOMPSON, Wayne C. *Nordic, Central and Southeastern Europe 2008*. Harpers Ferry. West Virginia: Stryker-Post Publications, 2008. ISBN 9780313363061.
- KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní zřízení České republiky*. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-7021-192-x.
- POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 5., dopl. a rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-536-4.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 8. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-838-9.
- KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.
- GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1285-0.
- WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-822-8.
- GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7.
- FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-599-5.
- JASPERS, Karl. *Otázka viny: příspěvek k německé otázce*. Vydání čtvrté, v nakladatelství Academia druhé. Přeložil Jiří NAVRÁTIL. Praha: Academia, 2019. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-2988-1.
- WYNNYCKYJ, Mychailo. *Ukraine's Maidan, Russia's War: A Chronicle and Analysis of the Revolution of Dignity*. 1. University of Alberta: ibidem Press, 2015. ISBN 9783838213002.

- MARPLES, David R. a Frederick V. MILLS. *Ukraine's Euromaidan: Analyses of a Civil Revolution*. 1. University of Alberta: ibidem Press, 2015. ISBN 9783838207407.

Literatura časopisecká

- VNENK, Vladislav. Systematika odpovědnosti prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky. *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, 2018, č. 2/1018.
- VNENK, Vladislav. Systematika odpovědnosti prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky. *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, 2018, č. 2/1018.
- VNENK, Vladislav. Ústavněprávní odpovědnost prezidenta republiky ve světle připravované novely Ústavy. *Právní rozhledy*, 2015, č. 21.
- FILIP, Jan. K ústavní odpovědnosti v ČR a odpovědnost hlavy státu zejména za velezradu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2010. č. 1, s 21.-39.

Diplomové práce

- KOSOVÁ, Denisa. *Pravomoci prezidenta*. 2014. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce JUDr. Zdeňek Koudelka, Ph.D.
- NEČAS, Tomáš. *Vývoj volby prezidenta v České republice*. Brno, 2013. Diplomová práce. PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jiří Kroupa, CSc..
- PLACHÝ, Matěj. *Pravomoci prezidenta České republiky*. Plzeň, 2019. Diplomová práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI FAKULTA PRÁVNICKÁ. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Pezl, Ph.D.
- HODA, Dominik. *ÚSTAVNÍ ŽALOBA PROTI PREZIDENTU REPUBLIKY*. 2021. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.

Internetové zdroje

- *Klaus-signs-implementing-bill-direct-elections-to-be-held-in-2013* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20130129113927/http://czechpresidentialelections.com/2012/08/02/klaus-signs-implementing-bill-direct-elections-to-be-held-in-2013/>
- *Současní funkcionáři a soudci* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci/>
- *Postavení a pravomoci Ústavního soudu* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>
- *Rome Statute of the International Criminal Court* [online]. United Nations Treaty Collection [cit. 2022-03-30]. Dostupné z:

https://web.archive.org/web/20110118070450/http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10&chapter=18&lang=en

- *Římský statut*. In: . Dostupné také z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Rimsky-statut.pdf>
- *Zeman udělil milost šéfovi lánské lesní správy. Pardon byl v režii Hradu* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-zeman-udelil-milost-odsouzenemu-sefovi-lanske-lesni-spravy-196023>
- *Novináři by se měli likvidovat, je jich moc, řekl Zeman Putinovi. Ten by jen omezil jejich počet* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/je-treba-likvidovat-novinare-rikal-zeman-putinovi-staci-je-v/r~ec67a81e388211e7983b002590604f2e/>
- Gov.ua [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20180302221823/http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2-p_2018.pdf
- Ukraine crisis: Yanukovich regrets bloodshed in Kiev. BBC News [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-33224138>
- Ukrainian Prime Minister Azarov resigns. Interfaxua [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://en.interfax.com.ua/news/general/187663.html>
- Ukraine Opposition Vows To Continue Struggle After Yanukovich Offer. Rferl [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/protesters-police-tense-standoff-ukraine/25241945.html>
- Why Ukraine's Berkut Special Police Force Is So Scary. Business insider [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/meet-the-ukraines-brutal-berkut-police-force-2014-1>
- Ukraine Protestors Seize Kiev As President Flees. World Time [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://world.time.com/2014/02/22/ukraines-president-flees-protestors-capture-kiev/>
- Yanukovich signs language bill into law. Kyiv Post [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/yanukovich-signs-language-bill-into-law-311230.html>
- Milosevic found dead in his cell. BBC News [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4796470.stm>
- UNITED NATIONS. PROSECUTOR v. RADOVAN KARADŽIĆ PUBLIC [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/karadzic/tjug/en/160324_judgement.pdf
-